

СПОРТ
Вай боксёр
Ерригроссийски
яхый финалага
кхъачар

16

УНАХЦИЕНО
Южне хъайиллар
керда ФАП

15

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№44 (12671)
Лайчилла
бутт,
21 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
майтсела бетта 1-ча дийнахъа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хъарак»
яха орден
еннай

12+

ЮКЪАРА ВАХАР
ПалгІайчен Юкъарча
палатан кулгалхочун
Іамарханаькъан Лейлай
юбилей езьеш я

5

ШАХЪАРА ХЪАЛ
Наьсарен керда мэр
духхъашха шахъара
хъалага хъожаш хилар

6

ДЕШАР
Сурхо ПІарча кердача
ишколах лаьца

8

БЕРІЙ ДУНЕ
«Тхо Россе аьрзелгаш я,
Оаха йоахаргъя
моллагІа йола
лакхаленаш...»

10

ЛЕРХІАМ
ПалгІайчен
моттигашта доал деча
болхлошта юбилейни
майдилгаш елар

11

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Сага декхар

ПалгІайчен Кулгалхочо белгалдир, йоагаяча
энергобийдалах дола ахча дІадала дезилга

2

Къаман сий

Россе Герзашцарча
низий министра
ГІончас хъаделар,
Хъошаланаькъан
Султана валарца
денна совгІаташ

3

Келаматанакъан
Махъмуд-
Иабланна хетачох,
ГалгIайчен
сийленгаш
жовхъараш да

Султиганакъан Йоакъап

Ше «Нахацара бувзам» яхача передаче къамаьл деш, ГалгIайчен кулгалхочо Келаматанакъан Махъмуд-Иаблас белгалдир, цIихезача Тхьаба-Ерд яхача езача моттига; ВIовнашкерча гIалашта тIабода никъ тоабарца дувзадена деррига дешаш дика дага а ваьнна кхоачашде дезаш хилр, хьамсарча республикан дагалоаттама сийленгашта, цун экологена зе дергдоацаш.

«Уж вай жовхъараш да, ГалгIайчен кхыйола гIалаш санна», - аьлар Махъмуд-Иаблас.

Цо белгалдир, вай республике итташ эзараш салага нах боагIа, дукха ба вайцига хила безам бола туристаш. ГалгIайче хьальергья йоккхий сийрда, дика гостиницаш. Цу лоархIамеча гIулакхе дакъа лоацаш хургва Гуцаранакъан Михаил.

Мехка Кулгалхочо тIахыйхар иштта шоашкара дакъа лаца кхьобла бизнесменаш, цар новкъосталца дегIайоагIаргья сихагIа мехка туризм.

«Нагахьа санна туристически оагIув дика дегIайоагIаш хуле, вайна дошо фабрикаш эшаш хургьяц», - аьлар цо, цу балха лоархIамах ше дувцаш.

ГалгIайчен Кулгалхочо белгалдир, йоагаяьча энергобийдалах дола ахча дIадала дезилга

Султиганакъан Йоакъап

«Магас» НТК студе «Нахацара бувзам» яха къамаьл дIахьош, белгалдир йоагаяьча электроэнергех дола ахча мугIарерча наха шоай ханнахьа дIадала дезаш хилар.

Цхьайолча кхаленашка, цу наха дIадала деза декхар 30-45% хул», - аьлар ГалгIай Республикан Кулгалхочо.

Цо белгалдир, ший ханнахьа ЖКХ хьалех дола декхар дIалуш хилар - из моллагIча хIаман, ахчан корта хилар;

ток, газ, хий лоатгарах долча гIулакхаца бувзабenna дIахьош болча балха.

Пачахьалкхен боахамашка, гIулакхашка, урхалленашка лагташ дола хьал дувцаш, Келаматанакъан Махъмуд-Иаблас белгалдир, массехк

шу хьалха цу хIамаех ахча дIалуш хилара хьал 20-30% дар, аьнна.

Карарча хана, из болх овлангара хувцабenna, хIанз юридически наха хьалуш бола мах 100% ба.

«Нахацара бувзам» яхача передаче дакъа лаьцача ГалгIайчен Кулгалхочун цIерах, ЖКХ даькъ тIара хаттараш да

Аькхенакъан Марем

Кхаь юртарча бахархоша хаттарашделар ГалгIайчен Кулгалхочунга Келаматанакъан Махъмуд-Иаблага, трансформаторни подстанцеца дувзадenna.

Эбарга-Юрта вахача Мархенакъан ИбрахIима аьлар, малача сага ший ахчах ийца трансформатор тока саьргах дIатасса влаштIехьа далац. Цул совгIа МРСК оарцагIа йийхача а хIама хиланзар. Цунца дувзадenna, республикан кулгалхочо аьлар, ер шу чакхдалале из дош кхоачашдергда, энергокомпанеца дага а даьнна.

Йоккхача Ачалкхера Чопанакъан Исропила ший аргIагIа хаттар делар Келаматанакъан Махъмуд-Иаблага, шоай ток кIезига

хиларах лаьца; из бахьан долаш, тока гIирсаш а дох, цIи йоалаш моттигаш а нийслу. Из хаттар кхоачашдар шийна тIаийцар Пачахьалкхен вице-премьера Балахойнакъан Михаила, цо аьлар трансформаторни подстанции дукхагIа низ болчунца хувцаргья ер шу чакхдалале.

Наьсаре вахача Бузуртанакъан Мурада а цу тайпара хаттар делар. Мехка Кулгалхочо шахьара мэра, «Ингушэнерго» болхлошта тIадиллар, лайчилла бетта 25-гIа ди хьатIадале, из хаттар тахкар, цунах бола хоам шийга бар.

Иштта Балахойнакъан Михаила тIадиллар, малагIча юрта токацара хьал хувца дезаш да хар, цу гIулакха лаьрхIа тIахьожам болх дIабахьар.

Россе Герзашцарча низий министра глончас хьаделар, Хьоашаланаькъан Султана валарца денна совгІаташ

Аькхенаькъан Марем

ЛаьрххІа йола операци дІахьош, шийна уллуврча бІухочун хьалхара ший са дІаденнача Хьоашаланаькъан Султана дезала паччахьалкхен совгІаташ делар: «Российски Федераци Турпала дошо сед-

къа», «Денал гойтарах» II-гІа лоархІам бола майдилг, Россе Турпал яха цІи яларах сийлен грамота. Уж хьаделар, Россе Президента Амарах, Герзашцарча низий министра глончас Евкуранаькъан Ювназ-Бека.

28 шу даьнна Хьоашаланаь-

къан Адама Султан вар 5-ча тІема юкьарча эскара Малхбоален куран 60-ча тІалатача тоабан командир. Из велар Донецки Халкъа Республিকে, денал гойташ, шийна хьалхашка лаьтта тІема декхар кхоачашдеш.

Кимарса бетга 30-ча дийнахьа, цун тоаба тІом беш яр

«Клевер» яхача хьун даькъ тІа. ТІаюагІаш йола дрон ше зийча, капитана дІалачкъа аьнна амар делар. Бакьда, воккхагІа волча сержанта А. С. Сайгина чов хинилга ше кхийтача, Султан из кІалхарваккха эттар. Ше кхоаванзар из дІалачкъа, из цига велар.

СВО доакъашхочун нанна, лорий гІулакх лоаттаду

Гаьгенаькъан Мартина

СВО доакъашхочун нана Дарсиганаькъан Мовлатхан ший унахцІенонна латкъаш яр. Лорий, «Даьхен лорбой» ганза болхлой сихача новкъосталца, ГІажарий-Юрта яхархочунна дарба дІадоладир вай республике, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цига хиннараша.

«Цун декхар кхоачашде, ганза болхлочо Хазанаькъан ИбрахІма из дІахьожайир мах боацаш чакхьялара. Цига цун керта а букьтІехка а МРТ яьккхар. Карарча хана Дарсиганаькъан Мовлатхан дарбанче дІайигай», - аьлар хоамо.

Белгалду, лораша цунна санаторе е курорте дІахо салаІар могадаьд.

ГІалгІай мехка белгалбир Запорожьена новкъостал лоаттаду гІишлонхой

Берданаькъан Лорс

ГІалгІай Республикан Паччахьалкхен Председателя Сластенин Владимира совгІаташ делар, ГІалгІай Республикержа гІишлонхошта хьалхалаттачунна, Запорожски областа Токмакски куран тІа тоадара балхаш дІахьош царна карагІаьнначох, яхаш, дийцар «Сердало» газетага мехка гІишлошгъяра Министерстве.

«Ах паччахьа баркал аьлар болхлошта, болх дикал лакха йолаш дІабахьарах, иштта белгалдаьккхар, ГІалгІайчено вахар лерттІа меттаоттадара эшаш дола новкъостал дергилар», - аьлар гІишлонхошкара

бенача хоамо.

Говзача болхлоша, къахьегамхой тоабаша дика къахьийгад цига ЖКХ даькъ тІа. Цар цІенхаштта къахьийгар хин турбаш чуйоакхаш Молчанск-Шахьаре Крупскаяй урам тІа, цун дІоахал - 1379 м, Низовой урам тІа - 575 м, Спартакowski - 446 м. Цул совгІа, кхьдола балхаш а даьхад, бІеха хиш дІаахара йола станци, хІанз болх бе дІайолаяла мара ца езаш, кийча я.

Иштта Мира урам тІа хин бурув тохара балхаш йистедаьхад.

Уж деррига балхаш деш да, Россе хІара моттигерча бахархошта тахан лоархІаме новкъостал лоаттаде.

ГІалгІайчен министрий кабинетот шийна дІатІаэцаргда, баха кхераме долча 26 цІен гІулакх

Султиганаькъан Йоакьап

Телевидене гІолла «Нахьацара бувзам» яхача передаче къамаьл деш, ГІалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас республикан Паччахьалкхенна тІадиллар, баха кхераме лоархІаш долча 26 цІен дош кхоачашдар цо ший теркаме эцилга.

«Цу цІенонка бахача наха керда фусамаш хьальяйта еза тешшаме болча болхлошка; цу гІулакха лаьрххІа йола техника а, ахча а, говзанчаш а болаш хила еза цига къахьегаргдола балха моттигаш», - аьлар республикан Кулгалхочо.

Из дош дувцаш, иштта белгалдир цхьадола балха дакъа федеральни программах кхоачашдеш хилар, цу юкьейоагІаш яр 2017-ча шера денз баха кхераме лоархІаш хинна гІишлош. Цу лостамагІара керда программа дика кІийле я, тишьеннача а иштта баха унзара йолча а фусамашка Іеш болча наха.

Эскаре амал де кагирхой тІахьехарах, дийцар Наьсаре

Аькхенаькъан Марем

Наьсарен-Шахьара мэра Оздой Руслана кулгал а деш, эскаре амал де кагирхой тІахьехарца дувзаденача дешаех дийцар, балха кхетаче дІахьош.

Карарча шера, гурахьа эскаре амал де кагирхой тІахьехаш йола ха дика дІахьара декхараш кхоачашде влашагІелла балха тоаба я.

Таханарча дийнахьа из болх дика дІахьош ба, нахага хоамаш ду тІема комиссариате

хьатІабахка безарах, иштта ден а бус а дІахьу, коашка чувтташ, болх. Мэре кулгалхочо белагалдир; из болх дика чакхбаккхар тийша да, цу балха тІарча наха шоай болх лерттІа дІабахьарах, аьнна.

Цига дакъа лоацаш вар

Наьсаре гІолла йолча Россе ОМВД кулгалхо Килиматанаькъан Илез; тІема гІулакх де тІахьехара долча кийчон дакъа кулгалхо ГІаьнажанаькъан Рамзан; администрацей кулгалхой, ВУС говзанчаш, иштта кхьбараш.

СВО
доакъашхой
бераша шоай
спортивни
говзал гойтар

Гаьгенакъсан Марина

ДІахьош йолча лаьрхІача операце доакъашхой бераша шоашта спортивни даькъ тІа карагІдоалар гойтар, МагІалбике ДІахьош йолча яхьашка, яхаш, дийцар «Сердало» газетата «Даьхен лорбой» яхача ганза ГІалгІайчен филиале.

Уж хьежар, МагІалбика кхален бахархошца ДІахьош йолча спортивни яхьашка, шоашта фу карагІдоал; цига царна нийсьелар волейболах ловзарах, кулгаш ГІортадарах йола спортивни моттигаш. Яхьаш ДІахьош, дика говзал Іомайир цар цу даькъ тІа. Котбаьннарашта уж яхьаш вІашагІехкараша совгІаташ делар», - йоах хоамо.

«ЧІоагІа лоархІама да, тахан тІема декхараш кхоачадеш латгача блухой бераш хьаллацар. Ганза болхлоша цу тайпара салолаш йола ха берашца хьалхара ДІахьош яц. Бераш чІоагІа гІаддолх цу тайпарча кхетаченна», - аьлар «Даьхен лорбой» яхача ганза кулгалхочо Оздой Муслима.

ГІалгІайче даькъа лоацаш хилар «Хьалхарчар болама» III-ча кхетаче

Гаьгенакъсан Марина

«Хьалхарчар болама» ГІалгІайчен даькъа кулгалхо йола Албохчанькъан Марина хилар Москве ДІахьоча III-ча кхетачен юкье даькъа лоацаш, яхаш, хоам бир «Сердало» газетата.

«Цо тешал ду, мехка эггара боккхагІа бола болам даим дегІабоагІаш хилара.

Цу кхетаченна чудоагІаш дар, массехк керда проекташ хьакхайкаяр. Гулбеннараша, цу юкье Албохчанькъан Марина а йолаш, лаьрхІад «Хьалхарчар болама» Устава юкье хувцаш даьха, «Боккха хувцаш» яха хьа шерагІа хилийта», - йоах хоам бечо.

Цул совгІа, моттигерча даькъа кулгалхоша юкьеоаладир 2025 шу доттагІала хетадар, цо белгалдергда цьхоагІо, барт хилар, шоайла новкьостал лоаттадар, из Хьалхарчар керттера лоархІаш да.

Вахара керда оагІув

ГІалгІайчен бахархой кийча ба, Іилман балха тІа карагІдаьнначун юкьера дикагІдар хьаэца

Султиганаькъан Йоакъап

Вай тахан, эзараш шераш хьалха дІабаха дай санна хьеж, бийса тІаеначул тІехьагІа хулача ГІалгІайчен сигаленга, воашта ца ховш хаттар отг хьалхашка: фудхьогІ цу кьегача седкьел лакхехьа?

Иштта хьежаш, цьадола хьал Іомадеш, сага хьаькъала таронаш йовза гІерташ; вай уйла ю хьатІаюагІа хана вай берий хургдолчун.

Из тамашийна хІама да: массехк шу даьлча, вайх цьхаболча наха дегІа а дац моллагІа хургдола хьал го, бакьда вайна дагадоалл воашта тІехьа баха бисачар вахар.

Ховш да, технологеш, хоамий оагІонаш шоай тайпара Іаткъаш хургья вай Іадаташта, ГІалгІайчен бахархоша вахаре леладеча хІамашта. Цар хувцаргда юкьарча вахара хьалаш, хІара деннара шоай вахар. Цох цьха даькъа го йиш я карарча хана хьамсарча мехка хІара деннарча вахаре.

Исторический боарамах секундах йола миллион хургйола ха мара яц дІаяхар, селхан хила йиш яц аьнна хийтар, тахан хьахиннад, бакьда башха сага теркалдеш а дац...

Масала, 80 шерашка, Наьсаре гІола, блокнот е книжка бе а делла, сагаца хаттар е йистхилар доацаш тІехвалар геттара а цадоагІаш ийрча гІулакх лоархІаш дар. Тахан каст-каста йоІ е воккха саг, зламсаг е йоккха саг «бахаш ба» шоай телефона чу, цьхаккха а саг теркал а ца веш, гІаш е машинаца болхаш бар аьнна доацаш. Вай цу хІаманга долаш доагІа, дукхагІдараш хоамий заман нах да вай - хоамий, дувцарий, хозарий Іуй да вай, иштта из хургда аьнна а дар, дуккха бІаьшераш хьалха, хьаькъал долча наха.

Из оагІув тахан вайна юкье ювцаш я, из а вай дукхача хана денз хьадоагІаш дола Іадаташ лорадара уйла еча наха дагайоаллаш а я. ШоллагІа йола оагІув я - Іилманна карагІдоалачоа тІехьакхе везаш хилар, цунна карагІ мел даьннар вай республика дегІаюоалаяра дІадахийта дезар.

Укхача дагаух дицлургдоаца Пушкина мугІараш:

«О сколько нам открытий чудных

Готовит просвещения дух
И опыт, сын ошибок трудных,

И гений, парадоксов друг...»

Кердадар тохкаш, кьайленаш гучайоахаш моттигаш бІаьш хиннай, шеко яц, кхы а дукха хургья уж хьалхашка.

Материалаш, физически

законаш, химически хьалаш, биологически тайп-тайпара дийнача организм белгалонаш сага tIarella Іомаеш хиларо хьакхеллай молхаш, таханарча замаха ца хилча яр-гІоаца прибораш, аппараташ, авиаци, кхьйола техника, гІишлон технологеш, ше морг кхы доаца герз, дикал лакха йола тІабувха гІирс, иштта кхы дуккхадар а.

Миллиардаш болча наха, цу юкье ГІалгІайчен бахархой а болаш, хІара денна уж хьалаш лела а ду. Цул совгІа, хІара сакхетам болча вай республикан вахархочун уйла я, кхувш йоагІа тІехьено уж лакха технологеш, сага кхелла интеллект дика Іома а яь, ший балха даькъ тІа лелаш хилар. Цу наькъ тІа вай долхаш хилара тешал деш да карарча хана ИТ-Академе ха вай мехка ДІахьош хилар, Россе воккхача хІама хьадеча Гуцаранаькъан Микаила, ший таронца новкьостал а деш, ДІахьош ба из никь. Цо хІанз Іомабу эггара чІоагІа эшаргІбола говзанчаш: программировани, сага кхелла интеллект, дизайн, проекташ лелаераш.

Дукха ха йоацаш, ГІалгІай Республикан кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас чІоагІдир «Экономикан, вахара даькъ тІа, ГІалгІай Республикан паччахьалкхен урхаллене таьрахьий хоамаш леладар».

Белгалду, тайп-тайпара таьрахьий болх юкьебоаккхача моттигашка бизнес-болх дукхагІа дегІабоалабе безар. Иштта республикан бахархошта дола вахара хьалаш хьакхолла лаьрхІад; дешара, унахценон, вахара новкьостал дара болх дикал лакха йолаш хургболаш.

Цу юкьеодоагІаш да кьаман культура дегІаюоалаяр, хІаравар болх беш хилийтара дола хьалаш вІашагІдохкар, паччахьалкхен, доал деча даькъ тІа наха лоаттадеш дола хьалаш а кІезигагІа эшаш хургда тІаккха.

Белгалду, «юкьейоахаргья керда технологеш, цу хьакьехьа дукха хІама атгача доаккхаргда, таханарча дено дІадеххача тайпара дола балха хьалаш юкьеодоахаргда, технологеш, сага кхелла интеллект юкьеаккхаро хувцаргда хьалхара балха хьал. Уж юкьеяхар дувзаденна да экономикан, вахара даькъ тІа, паччахьалкхен урхалленашка таьрахьий таронаш юкьейоахаш хиларца.

Интернет лелаергья тайп-тайпарча экономикан доакьош тІа, гаьннара оалача кепара тІахьожам лоаттабара, цьадола вахара-экономически лостамаш дІадахьара».

Кердача ханашка вайга фу хьежаш да наха ховргда, хьатІадоагІа 10-15 шера. Из мичча беса хиларах, эггара дикагІа хьалаш долаш балха болча наха шоай кьаман культура, Іадаташ, цун мах бараш лорадар ловра, иштта, гІалгІай мотт биц ца беш, уж хуларе дика хетар.

Тухан этгача хьалашка эггара чІоагІагІа эшаш дар да; кердача технологешца таронаш хувцаеннай аьнна доацаш; кьаман Іадаташ а цунца цьхана леладеш хилар.

Цул совгІа, цІаккха ца хиннача тайпара сиха, боккха чулоацам болаш вай вахар дІадодаш йолча таханарча заман чухьа чІоагІа лоархІама да сага кхетам балар.

ДукхагІа даькъе из болх ДІахьош хила беза ишколаш-ка, институташка, цІагІа дас, нанас, йишас, вошас, гаргарча наха хьехам луш.

Нагахьа саг кхетам болаш хуле, наха боккха пайда луш кьахьегаргда цо, хІана аьлча из, зІамига волча хана денз, Іомаваьв шийна уллуврча сага новкьостал де, гонахьара Іалам лораде, хьайбашца, оалхазарашца кьахетаме хила, гонахьара хозаленаш го, царна мах оттабе, деррига дийна мел дар деза.

Іилма довзаш хиларо малагІа пайда лургба хьагойт укх сценаре: «Россе Іилманхоша цицхолг Іомаьй, гІалат а ца йоалаш, физиках долча хаттарашта жоп дала. Из иштта де таро хиннай нейронттерфейса новкьосталца, сага кхеллача хьаькъалга гІола.

Россе NeIry биотех-лабораторе МГУ Іилманхошца цьхана баь хьалхара болх ба цицхолга хьоа сага кхелла хьаькъал (ИИ) хилча мишта хул хьожаш баьр. Цицхолга хайра бІаьш долча хаттарашта нийса жоп дала - цун вІаштІехьадоал, кхыметтел Энштейн Альберт маца ваьв хьаала, иштта кхьидолча дукхача хаттарашта, гІалат доацаш, жоп дала. Цох дийцар лабораторе сайта тІа.

«Іинтуиция» яхача проекта чудоагІаш, Іилманхоша цицхолга хьаь чу инвазивни нейронттерфейс чуеллар, Іилманхоша хаттараш ду циц-

холгага, хІаьта ИИ нийса жоп лу, хьоа электрически новкьосталца болх беш хул. Цунна ховш хул «да» ала дезача моттиге дІа-юха хьа, иштта дац оалача а из гуш хул.

Нийса жоп луш хиларах цу дийната совгІат лу.

Цу тайпара, цицхолга ховш хилар мичахьа нийса жоп дала деза-физикага, истореге, математикага, нейрфизикологега кхаччалца.

Белгалде дезаш да, Іилманхой лаьрхІа бар, шоай а иштта сага кхелла а хьоа мишта болх беш ба ха. ТІаюагІа хана, цар яхачох, ИИ наькьайоалаш хургья царна, шоайла цьхана болх бе ховш хиларах, цул совгІа ИИ шийна тІаэцаргда дукхагІа дола хоамий балхаш, хІаьта сага хьоа кхоллама декхараш кхоачадеш хургба».

Лоацца аьлча, хьалха ца тешаш хинна хьал вайна юкьедала дукха ха йисаяц. Цудухьа ГІалгІайчен кагирхоша, иштта боккхагІчар шоашта гонахьардар Іомадара терко е еза, керда профессесеш йовзара тІакхувш хила беза. Цу даькъ тІа Іилман карагІдаьннараш леладеш, уж пайдане хургдола никь лохаш хила беза, вай хьамсарча республикан вахара-экономически хьал дегІадоаладара, цунна хьалхашка латта декхараш цунца цьхана кхоачашде вІаштІехьадаргда тІаккха.

Сага кхеллача интеллекта карагІдоала дика хьал шоай болх ДІахьоча даькъ тІа оттаде хьажа беза нах. Из наькьадаргда халача хьалашка бахача наха, лазарашта духьальоттара, таро йоацарий хьал атгача даккхара, ЖКХ балха наькьадоалаш хилара, наха фусамашца Іалашо яра, зуламаш кІезигагІа леладара, халкьашта юкьера гІулакхаш дегІадоаладара. Уж да тахан ГІалгІайченна хьалхашка латта кергтера декхараш. Цу гІулакха хІара сага денна ший хьаькъал да, из тамашийна сага хьаькъал, моллагІа компьютерал а, иштта сага кхеллача хьаькъалал а, дІахо мел долчул а доккхагІа да. Цун уйла чІоагІагІа е а, дика кьахьага а деза, тІаккха деррига а карагІдаргда.

Тха болхло белгалйир «Невский Александр» орден яларца

Газданаькъан Ахьмад

«Невский Александр» яха орден луш, белгалбир цѳихезача журналиста Батинаькъан Хъавай къахьегаме никъ. Дуккхача шерашка денз журналист йолаш, болх беш хъайоагІа Хъава. Пригородни кхале эрсий, гІалгІай, хІирий меттала арадувлаш хиннача газете къахьегаш дІаболабелар цун кхоллама бІаьха никъ.

1992-ча шера эттача хатарах цигара араяльча, «Сердало» газете дІахоху цо ший журналиста болх. Цун вахара наькъ тІа дукха цѳихеза журналисташ нийсбелар, царгара ший кхоллама наькъ тІа накъадаргдараш хъаэцаш дІахобихар цо ший болх. Тахан цар цѳераш хъоахае лов: Осменаькъан Михаил, Къоастой Башир, Хамхой Мустафа, Іарчакханаькъан Сали, Озанаькъан Мурад, иштта гІалгІай журналистике дошо догамца цѳераш дІаязъь латта дукха кхыбола журналисташ.

Къаман вахаре доккха дакъа дІалаьца, хьинаре, бехктокхаме ший болх дІахьош хъайоагІа Батинаькъан Хъава укх массекк шера. Къаьстта боккха лерхІам болаш я цо гІалгІай паччахьалкхен телевидене дІахьош йола «Наьна мотт» яха, гІалгІай мотт лорабарах йола передача. Тахан вайна массанена хоза хеташ, лакха лоархІам болаш передача я из. Тайп-тайпача оагІонашка къахьегаш, ше хъаййца никъ безаш, хъайоагІа журналист. «Сердало» газета ерригача тоабо даькъалаювц Хъава из лоархІаме совгІат даларца! Беркате, иразе, хьинарах бизза хилба цун къахьегаме никъ дІахо а!

Наьха хъалаш тоаде беш бола болх

ГІалгІайчен ЮкЪарча палатан кулгалхочун Іамарханаькъан Лейлай юбилей езьеш я

Габьенаькъан Марина

Укх деношка дездир ГІалгІай Республикан ЮкЪарча палатан кулгалхо, Президиума доакъашхо, Іамарханаькъан Лейлай яь ди. Из яьй 1958-ча шера, лайчилла бетта 12-ча дийнахъа, Казахски ССра Кокчетав оалача шахъаре. Лакхара дешар дийша яьлар из 1983-ча шера Къилбаседа ХІирийчен Хетагуров К. цѳерагІа паччахьалкхен университетте, «психологе» даькъ тІа.

Цун вахара наькъо хъагойт, моллагІа халонаш хъалхашка нийсъяларах, цІаккха еха йоацаш, Сосланбека Лейла хъайоагІаш хилар. Из ма ярра гІалгІай кхалсаг я шийна хъалхара меттел, ший гаргарча наха хъалхара а отта могоаргдолаш, цъханна сагагара нов-

къостал ца дехаш.

Къонача кхалсага вахара наькъ тІа, цІаккха дицлургдоацаш дера 1992 шу. Цъхан юкъа из лаьца яьлар ший кхаь бераца, цѳен-даьца. Цъхан дийнахъа, ераш лаьца боакхача чу а баьнна, дѳавигар цун фусамда. Юхемисараш тамашийна кІалхарбаьлар, бакъда цу хатарах йоккха чов йисар цар дегашка, цІаккха а ерзаргІоацаш. 1992 шера хинна хатар бахъан долаш, из балха отта езаш хул ГІалгІай Республикан де доацаш бейнарий Комитете. Ше болх беча шерашка, Лейлас дукха новкъостал даьд гІалгІай дезалашта, бакъда ший гаргара саг лаха цун влаштѳехьадаланзар.

Социальни политика, къахьегаме, наьха вахара хъал тоадара йолча комиссе доакъашхо йолаш, 2015-ча шера цо влашагІделлар

«Де доацаш бейнараш лара юкЪара болх бераша де дезар» яха кхайкарал. Цо дуккхабараш тѳехъабархар цунна, из чоалхане дош кхоачашдара Іаьдала оагІорахъара терко а таронаш а оарцагІъяхар.

Укх массекк шера, ший цу балха даькъ тІа йоккха говзал хиларца, дукха хІама карагІдаьннад цунна. «Россе ноаной» яха Ерригроссийски моттигера организаци я цун, из я цига кулгалхо укх 12 шера.

Цахаддаш, юкЪарлоно кхоачашью йоккхий проекташ, цар таро хулийт кхалнаьха вахар аттача даккха. Сосланбека Лейла балха говзал лакха йолаш хиларах, цун цу даькъ тІа карагІдоалар юкъедоаладе таро хилар ГІалгІай Республикан «Къаман даьй-ноаной ассоциацие» балха.

Россе массаза, дуккхача шерашка лоархІаш ба наьха къахьегам, юкЪарча хІаманца цъхана хилар.

2017-ча шера, «ЦаІ йолча Россе» «Къахетаме хилар» яха орден елар ГІалгІайчен виь сага. Царна юкъе яр Сосланбека Лейла, цо таро йоацача фусамашта дукха новкъостал даьд.

Кхо шу даьнначул тѳехъагІа, цунна елар Россе ЮкЪарча палатан Сийлен грамота.

Белгалдаккха дезаш да, чоагІа дика хеташ, тІаийцар цо шийна Российски Федерацие ЮкЪарча палата секретара гІончас Бочаров Вячеслава «ЮкЪарлон декхараш кхоачашдарах» яха мейдилг ялар, из елар, 2023 шера лайчилла бетта.

Цун вахар даим дувзадена да ший хъамсарча мехка бахархой вахарца.

Сосланбека Лейлайна доагІаш, тахан дукха хоза дешаш аьннад. Ший аргІагІа «Сердало» яхача Издательский цѳен болхлоша ловца боаккх; иштта хьинар, ираз долаш, дІахо а цун вахар хилар ловш.

6

ШАХЪАРА ХЪАЛ

Наьсарен керда мэр духхъашха шахъара хъалага хьожаш хилар

Аькхенаькъан Марем

Наьсарен кулгалхочо Оздой Руслана лаьрхIар, вIаштIара даьча цIеной кошкарча лостамга хьажа. Коммунальни гIулакха ви-калалца цхьана из хьежар Базорканаькъан, Московски урамаш тIарча цIеной кошкарча хъалага.

«Вай балха салоIаш дола ди яхар хургдац, е отпуск а е цIай дола денош а хургдац. Вайга кIезига ха я, вай хIанз ма хулла кхъаьгега дезаш да шахъара даькъ тIа лостам беш», - аьлар Оздой Руслана, цу цIеношка бахача нахаца кьамаьл долча хана.

Цо белгалдир, дукхача хана денз кхоачаш ца деш лаьтта декхараш дIакхоачашдергда хьал-

харча арIагIа. Цунна эггара чIоагIагIа дагадоаллар - нувхаш дIаяхар, ковнаш цIендар, подвалашка латта бIеха хиш дIаахара дола гIирсаш хувцар.

Шахъара администраце зарбан болх лелабераша яхачох, коашка лостам бара болх кулгалдара компаней болхлошта тIахила беза, бакьда уж аукционей гIолла чIоагIагIа яллалца, доал деча даькъ тIара лостам лелабераш ба из болх бе безараш.

«Доал деча даькъ тIарча компанецара дош кьоастадаь даллалца - оашош хьабе лостам. ЖКХ хьалхагIа санна беш хургьяц хIанз болх», - аьлар Оздой Руслана, ший хьалхарча гIончаца Котаганаькъан Аптеца, ЖКХ кулгалхочунца Эка-

жанаькъан Хьасанбикаца кьамаьл деш.

Ше хьожаш волча хана, цо лоархIаме декхараш от-

тадир: коашка лостам бар, нувхаш дIаяхар, урамашка, аллеяшка сердал луш йола лампаш хувцар. Цо иштта

тIадиллар чIоагIа нувхаш Iокхувсача моттиге видеокамера отгае, аьнна.

СЛУЖБА КРОВИ

Бахархоша дикача гIулакха юкье даькъа лаьцар

Гаьгенаькъан Мартина

ГIалгIайчен бахархоша боккхача бектокхамца тIаийцар Республикан цIий дIалуча станце дIаьхош хинна болам, яхаш, дийцар «Сердало» газетага из болх вIашагIабеллараша.

«ГIалгIайчен кагирхой тоабай ЦIен викалалца, цхьадолча юкьарча боламаша юкьебоалабир цу гIулакхах дог лазаш бола нах. Мехка бахархоша шоашкара даькъа юкьеде-ра цхьан шера цIийца кхоачам бара, из накьадаргда тайп-тайпара човнаш яьча, иштта лазараш долча наха», - аьлар хоамо.

ГIалгIай Республикан волонтерий-лорий кулгалхочо ЦIечой Дейсе яхачох, укх шера бахархоша дика даькъа лаьцар цIий дIалуча. Кагирхой политика дегIайоалаяра программа ди тIехьагIа шерлуш йоагIа.

Налха чам

Эггара чIоагIагIа хоатташ болча кхачан мах урагIбодаш латт

Султиганаькъан Йоакьап

Цхьан кхачах кхьбола кхача хьабе йиш йолча дарех я шура. Дикка ха йоаккхаш тIоа лувсаш, валла веза налха хьабаккха. ТIоа лийса баьккха налха дIаьха истори долаш ба. Кавказерча наха Iатта, газа, устагIан шурах боаккхаш хиннаб из массахана. Тахан латгача хана из кхача хьабеш ба Европера, Азера, Африкера, Австралера, Америкера бахархой. Бахача моттигашка хьежжа леладу наха из гIулакх. Налха тIахьекхача маькхача чай мала чам боацаш атта саг хургвац аьнна хет. Вайх хIаране цIагIа массахана хила дезаш даар да налха тхьовра денз. Тахан вай теркалду, цун мах цIаьхха айбеннигIа. 180 граммах латгача «Хозяюшка» яхача налха пачках дукха ха йоацаш 180 сом доаккхар, хIаьта тахан цун мах 240 сома тIа эттаб. Вай масса-не кхетаду, из хьачулоаттабеча республикан араьарча наха дIадийххар дIадала дезилга, хьайна налха безе.

«Ер деррига араьара хьачукхухьаш да, цар хьаоттабаьр ба мах», - да тикашка луш дола жоп. Из тайпара хIама-м нийслуш да дарашта юкье. Вайна масса-нена дагадоагIа-кх цIаьхха шекар дезденна этта хиннар, шекар вIалла доацаш дIадаргда, яхаш, хабар арадувлаш нахага хинна хьал.

Массехк шу хьалха иштта айбелар генарий даьтта мах. Селхан долаш дар; тахан, цIаьхха, дIадаьлар... Цхьа та-машийна гIулакх да-кх! Масала, берригача боккхача наха хоза хеташ йола сула (гречка)... Тикаш йизза лаьтгача цох цхьа «аьккхий аьшк» хьахилар цхьан юкья. Иштта айбелар, дукха ха йоацаш, фуий мах, деррига адам корзагIдоаккхаш. ХIанз налха пачках дошо гала хеталуш латт... Бегаш бара тIера да вай адам. Интернете цхьанне яздаьр дешаш ваьгIар со; бIарчча, цIена «Хозяюшка» яха даьтта пачка дIалу аз смартфо-нах, яхаш...

Цу оагIонцарча болхлоша теркалдечох, даьтта мах айбалар Россе бахархошта хьатIадоагIа ахча лакхдалар, детташ дола доахан ца-таар, тIехьарча хана мороже-ни хьаеш бола болх баржар да. Вай мехка бахача наха эггара аттагIдар, шоай коа детташ доахан леладар да. Хьайбаш леладе аьттув мел бараша уж леладой, дикка атгачаьха дерзаргда гIулакх, «ак» аьнна хете, даьтта хьачулоаттадераша Iооттабаь мах дIателаш юаргья вай налха тIахьекха маькх. Иштта маьха езьяла йиш йолаш кхы фуь-хьогI, аьнна, уйла е этгача; дукха да... Масала, из хила йиш я гарзашца, дуганца, бIарашца, маршаца, чкьаьранца, кофеца, хохача, бурчаца, хозой ли-стаца. СеннагIчунца хила йиш я-кх из. Базархой шоай

бокьонаш я, вайна ца йовзаш, шоай кьайленаш я тахан. ХIама арахецаш бараш шоаш оттабеча маьхача шоай мел дайна кепиг меттаоттаде гIерт; хIаьта вай чаме, дика кхача эца гIерт, ма хулла ахча кходеш.

Тахан теркалдечох, гуйран хьалхарча бетта 5,07%-га кхоачаш айбеннаб Россе налха мах, 2024-гIа шу бIарчча хьаййцача, 18%-га кхоачаш. Кийла даьтташ 1000 сом ахча дар лаьттар. Тайп-тайпарча мехкашка 180 граммах латгача даьтта пачка мах 190, 230, 270 ба. Юртбоахаме кхъаьге-раша теркалду, налха хьабаккха шортта шура эшилга... Масала, цхьа кийла даьтта хьадаккха 20 литр шура эш. Вай мехка хьал тахан дикка аттагIа да ала мегаргда, цу оагIон болхлоша яхачох. Цхьадолча мехкашка цу кхачан мах боарам боацаш айбеннаб. Масала, Архангельске (65%), Красноярске (61%), Томске (51%). Россе чухьарча моттигашкара даьтта дIадаргдоацаш, Туркий мехкара, Iарбий мехкашкара даьтта хьачукхачаь болабеннаб. Тахан дагадох, Советски Союза ханашка вай мехка Финляндера, Голландера, Кердача Зеландера даьтта хьачукхихьа.

Ма дарра аьлча, даьтта моттиг цIаккха а яьсса хиннаяц вай мехка. ХIаьта, эггара дикагIдар - детташ дола доахан дукхагIа доаржадар Россе. Нах дIаиха, Iокхайса яда юрташ, фер-

маш юха дийнье этгача, шортта доахан дIачузза болх дIаболабича, беркат хургдар. Доахан доаржаде моттиг мел йолча, тоаде дезар из гIулакх. Тахан вайцига тоабеш латгача федеральни наькъо доахан даржаш лийнна доазув дIахоададир, дIалехка моттиг йоацаш бисар нах. Кхьча тайпара дIадерзаде йиш йолаш дар из гIулакх, Наьсарера Iоволавенна Шолжа-Шахъаре кхаччалца; юкь-юкье дехьа-сехьа вувлаш дола лаьтан кIалхара зIамига наькьаш-тоннелаш ехкаш. Массане кхетаду тахан, цIаьхха, даьтта мах айбелча, цунна тIехьа кхьдараш а айлулга. Иштта мах айлуш дола машинашта чудувтта доагор хьаййцача, цун мах урагIбахарга хьежжа, дIа-хьа кхувлача нахагара хьаййбу мах а хувцалу. Даьтта тIахьекха маькх йоацаш-м воахалургва саг кIира, шин кIира, хIаьта машинашка дувтта доагор доацаш ваха, ток йоацаш ваха низткьала хургда. ЦIаьхха, мах айлуш долча гIулакхах адам кхераш хул... Селхан дарегIа хиннар тахан геттара маьха айделча, из дIатIаьца хала да хIара денна тикашкара кхача ийберашта. Из иштта хургдоацаш дукхагIа, хьинарегIа кхъаьгега деза вай, аьттув болчо хьайба леладеш хилча, ваха дуккха аттагIа хургда. Арахьара хьачукхухьача тайп-тайпарча даарел дуккха езагIа, дикагIа я цхьа литр цIена шура!

Галгалай мехка алапеш далара хьал тоаде дезаш да

Султигананькъан Йоакъан

Россе ворхI моттиге гIолла дола хIара бетта алапеш телара хьал техкача, 30 эзар сомал кIезигагIа алапи дараш 40% совгIа саг ва.

Галгалайче гIолла болхлоша кIезига алапеш ийдар белгалдоал 58,6% хиларца, Нохчашкаха - 56,2%, Селашкаха - 51,4%, Къарший-Черсашкаха - 49,1%, Къилбаседа ХIирийче - 48,1%,

Гаьбартой-Балкхарой - 46,4%, иштта Ивановски областе - 41,6%. Из ба РИА Хоамаша баь токкам.

«Лакха алапи эцараш Галгалай мехка гIолла кIезига ба - 2,4%. Цу списка тIа лохехьа я: Нохчий Республика (2,6%), Галмакхий Республика (2,7%), Селий Республика (2,7%), Гаьбартой-Балкхарой (3,1%)»,- йоах хоамо.

Цу юкье белгалду, тIехьарча хана вай мехкарча экономи-

канна Iаткъаш йола моттигаш дукха хиннай. Моттигашка болхлой, говзанчаш эшаш хиннаб, из бахьан долаш алапеш хьалайделар, къахьега моттигаш а дукхагIа хилар.

РФ моттигашка алапеш тайп-тайпарча боараме хилар а ший бахьан долаш да, лаьрхIача экономически хьалашка диллача.

Белгалду, тIехьарча хана Галгалай мехка дегIадоагIаш латт шоай доалахьара хIама

хьадоладеш хилар, АПК дика болх беш хилар, тайп-тайпарча балхаш тIа говзал лакха йола болхлой Iомабеш хилар. Цу дерригне а ахчанцара хьал аттача даккха деза.

Хьалха хоам баьбар, Галгалайче Федеральни центра дIадала дезаш дола, мехка бюджетера кредитах тIехьадаьнна хинна декхар 378,4 млн сома лохденнад, аьнна, юхедиса декхар 1 млрд 430,1 млн сом да.

Южнера 320 моттиг йола ишкол хьалъяь яргья, хьатIадоагIача шера наджгоанцхой бетта

Аькхенаькъан Марем

2025-ча шера наджгоанцхой бетта, хьалъяь яргья МагIалбика кхален Южнера 320 моттиг йола №28 йола ишкол. Из хьалъяь, хьалха къаьнаръяр хиннача даькъ тIа. Галгалайчен Кулгалхо цига ваха хилар, дешара моттиг кийча йий хьажа, цо декхарийла бир цига къахьегараш, оагIой бутт чакхбоалаш деррига ишкола балхаш йистедаьнна хилийта, аьнна.

Дешара гIишлон чу 17 класс, библиотека, актови, спортивни залаш, стадион я. Уж ерригаш а, мебель чуоттаяь, хоза вIаштIехьаьаннай.

«Хоза вIаштIара яьча гIишлон чу лифт я, кхача кийчу моттиг я, столовера гIирс хIанз дIаоттабеш латт. Кхыметел, цIаьхха хий доацаш бусе а аьнна, хий хьалургдола гIулакх хьадаьд», - аьлар мехка Кулгалхо.

Цул совгIа, дешара моттиге трансформатор, доагора новкъосталца лелаеш йола подстанци я.

Галгалайчен Кулгалхо чун зарбан болх лелабераша яхачох, Келаматананькъан Махьмуд-Иаьлас дешара министерствонна хьалхашка декхар оттадир, деррига эшаш дола каьхаташ кийче, ишкола кулгалхошта новкъостал де; хIаьта моттигерча Iаьдала болхлошта гонахьара доазув баьццара дерзаде, аьнна.

Шаьрача наькъо сапаргIатадоаккх

Мичахьа кхачаб ши юрт ювза никъ?

Гарчакханаькъан Сали

Галгалайчен Кьулбехьа ядача юртех хозагIарех я Iаьлий-Юрти СурхотIеи. Хетаргахьа, цьхан хана (20-ча, 30-ча шерашка) царна юкье уж екъаш доазув а хиннадац. Уж хоза ши моттиг а шергара шерга вIаший гаргайодаш; керда боахамаш, паччахьалкхен балха моттигаш хьалъеш, шоайла вIашагIкхета сихьенна йодаш санна хеталу. Вешта, царна юкье уж ювзаш бола никъ бола-м дикка ха я. Цо наьха мо аттача даьккхад Iаьлий-Юртара Сурхо тIа е Сурхо тIара Iаьлий-Юрта баха безаш моттиг эттача наьха гIулакх, хьош бола никъ. Ха дIа мел йода хIама тишлу, къалу. Иштта боха болабенабар ши юрт хотташ бола никъ а. Вай паччахьалкхено а машиний наькхий Министерствос а лаьрхIар бувцаш бола никъ тоабаь ца Iеш, беррига хьал а баьккха, кердабар Iубилла. ЛаьрхIар кхоачашде наькъахой дIаболабелар соахка гурахьа.

Кхыча дешашца аьлча, цьха шу ха я цигара балхаш дIадоладаь. Из моттиг дукха ювцандаь, шедар сай бIаргашца го вахар со цига. Шиннахьа-кхачьа чуйинна къахьегаш бар тайп-тайпара говзалаш йола болхлой. Цалаш жагIа биллача новкъа шерача наькъа доазув кьоастадеш, арматура IочуегIа а йогIаш а бар; шоллагIбараш камазашца И гIетташ бола асфальт тIакхухьаш лелар; кхоалагIбараш из Iобуллача болх беш бар; биьлагIбараш - никъ шаьрбеш, IотоIабеш... Кхы а дIабIаьхбе мегаргбар деча балхий мугI.

Къаьнара асфальт хьалбаьккхачул тIехьагIа, цига жагIа биллаб, IотоIабеш къахьийгад. Цу даькъе цьаьдо-

ла гIо ду укказа гIолла лелача машинаша а. Берригача наькъа дIоахал 4 километри 800 метри да. Цох 3 км 400 м хьалхара булла асфальт билла баьннаб, шозлагIа тIабуллар 1, 5 км биллаб. Беррига никъ чакхбаккха безаш ба ер шу чакхдалале. Дувцача даькъ тIа къахьегаш вола болхло верригаш итт ва. Цар Iобулла жагIа, асфальт дIанийсбеш дикка гIо ду. Ха хоза латтача хана, хоттам талхале ма хулла сихьенна къахьегаш ба цигара нах. Дикка техника я новкъа къахьегаш, царех я 3-4 экскаватор, 3 грейдер оала трактораш, жагIа а асфальт а Iотелабу 5 каток, асфальт Iобуллаш лела 2 трактор, иштта кхы дIахо.

ДукхагIа даькъе, сона цу дийнахьа байнараш хана боккха боаца, юкье-ра ханаш йола а къона а нах бар. Масала, царех вар болхло Чимхьилгананькъан Хьасан, асфальт Iобуллача тракторца болх бу вежарий БасхановгIар Салмани Сулеймеи, Iубилла никъ IотоIабеш лела Пхьеденаькъан Масхуьд, кхыбараш.

Хьал-Ю тIехьювлача маши-

наша новкъарле ергIоацаш, ханна йола гIармаш (знакаш) оттаяьр наькъахоша, бакъ-

Каток тIа болх беш вола Пхьиденаькъан Масхуьд

да беррига никъ билла баьлча, цун йистошка гIолла кхыдола гIирсаш латтаргда, ба-сарашца белгалъяь хургья дехьа-сехьа вувла моттигаш, дувцачох, керда хьаьяча №5 йолча ишколанна юхе светофор оттае лерхI. Из шеддар дергда, хIанз шозлагIа тIабилла дIаболабаь асфальт билла баьлча.

Наькъаш дехкача наьха болх атта бац, из дика гущ

Iомаю ишколе 7-ча классе дешаш долча бераша. Къаьстта а ахкан хана цар къахьегам хала ба аьнна хет сона, хIана аьлча Магасе эггара бIайхагIа болча бетта болх беш боахка кагийнах а царна хулаш йола хало а яйнай сона. Цудухьа воаш новкъа долхаш-доагIаш уж дагалоацаш, царна баркал оалаш а маьл кхайкабеш а хила деза вай.

Асфальт Iобуллаш лела БасхановгIар Салмани Сулеймеи, Чимхьилгананькъан Хьасан (бел бейоаллар).

Галгалайчен нах бахача моттигашка, ток дикагIа лоаттае гIерт

Султигананькъан Йоакъан

Галгалайчен шаьрарашка, юрташка керда гIирс юкье-ебаккхарак; электроэнерги наха лоаттаьра дикал лакхлуш йоагIа. Эбарга-Юртарча Iаьдало болх дIабихьаб Ростовски, Чапаева урамашка 250 кВА низ бола керда трансформатор оттаеш, яхаш, дийцар «Сердало» газетата Галгалай Республикан Шолжа кхале.

«Из болх баьб кхален электроэнергечара гIулакх тоаде дагахьа, моттигерча наьха хьалаш цунца цьхана дикагIа хилийта гIерташ», - аьлар хоамо.

Вай дахаш яр электричествовон зама я, цудухьа лоархIаьме да, ца хадаш, из лоаттаьр, хIана аьлча цох тийша да вахара-экономически хьалаш.

Гарчакханаькъан Сали

Ха сиха-м йода, вай фуннагIа дувце а. Селхан мо мара хетац, се зIамига волаш, Сурхо тIа иха, цхьа гIат долча «Г» яхача алапа хьисапе яьча ишколе а ухац, бийсан пен тIа диаскопаца дIатIахьокхаш хиннача диафильмашка хьийжа. Цу хана-м компьютер, интерактивни улг меттел, наггахьа йолча фусаме мара телевизор а яцар. ЧIоагIа хувцаеннай зама, хIанз телевизорга хьажа а ца башаш, компютераш тIа, интернета чу багIа дукхагIбараш. Ювцаш йола юрт мел чIоагIа хувцаеннай дика хайт, цига карарча хана ялх кхозза вIаштIара яь ишкол хиларо. Царех шиь №4, №5 болх бе йолаенна бутт а бац. Тахан царех цаI, №4 йола ишкол ювца безам ба са. ШоллагIяр тIехьа тIайоагIача хана ювцаргIолаш йитай аз.

Юртарча хIара ишколах цигарча бахархоша шоай цIераш техкай, масала, ийс шера дешача ООШ яхача ишколах, Кен чура ишкол оал; №1 йолчох цIе ишкол оал, №2 йолчох кIай ишкол оал, №3 йолчох хуторера ишкол я, аьнна, цIи тиллай. Керда хьаяь шиь хIанз мара болх бе йолаеннаеце а, цар а наха техка цIераш я. Цхьаннех (№4) оал Исмейланаькъан юкьера ишкол, вокхох (№5) Налганаькъан юкьера ишкол.

Сурхо тIа хьалкхача цхьа километр хиллал моттиг йисача хана, аьтта оагIорахьа дIаласташ, гувнах чакхболалаш билла керда, шаьра никъ ба. Цу новкъа гIоллакхача йиш я юрта йисте бахача Исмейланаькъанга а Муцолганаькъанга а. Дукха ха яр цигара бераш цкъа юрта юкьерча №1 йолча, тIаккха ийс шера дешача ишколе, бIаьха никъ беш, дIауха. Цул совгIа, юрт шерьяларца а нах ббарца а готта яр цу ишколалашка. ДукхагIа из бахьан долаш, керда ишкол хьалгье лаьрхIар хьалха бераш футболлах ловзаш хиннача баь

Дешарца мара Юмаде йиш яц хьаькъял

Сурхо тIарча кердача ишколах лаьца

тIа. Юххьанца раьза боацаш бар къона футболисташ, шоай бай бохабаь. Бакъда цар эгIазбахар дIадоаккхаш, бургацах ловза керда моттиг хьаяьй царна. ХIанз, эрсий кицо оалаш ма хиллара, «Бертий а йиза я, жа а бIарчча дисад».

Ювцача №4 йолча ишколе ваха хилар со укх деношка. Хоза тоадаьча коа, юхьанцарча классашкарча берашта ловза тайп-тайпара моттигаш яр, цига дар лоамеш, чухеккалу гувлгаш, лакхе тIабувла цIалгий куц дола моттигаш. Лоацца аьлча, цу дерригнена юкье нийсвелча, хье цхьан фаьлгий дунен тIа волаш санна хеталу. Укхача дешара шоллагIа четвeртъ дIайолалуш,

хьачудаьхкад бераш, дIадоладеннад Илмаш карадерзадара гIулакх. Укхачарча директора балха тIа хьожаяьй Шадажанаькъан Лабзана Хьава. Из ше Исмейланаькъан нус я. Ишкол хьалгьяь яьнна а кийчъяь латта а цхьа шу совгIа ха хиннай, бакъда болх бокъонца дIаболабе хIанз мара вIаштIехьадаьннадац. Ишкол лархIа я 720 бера, кхыча дешашца аьлча, юрта эггара йоккхагIа йола ишкол я из. Геттара лоархIамеча дешаех цаI да, дешара моттиг хьехархошца Iалашъяр. Къайле йолаш хIама дац, дика хьехархой лаха, къаьстта юрташкарча ишколалашта лаьрхIа, аттагIарех дош дац. Бакъда директо-

Сурта тIа: ишкола директор Шадажанаькъан Лабзана Хьава

ра яхачох, беррига хьехархой болаш ба, болх беш ба. Царех цхьабараш ара хьара тIаухаш ба. Цудухьа царна лаьрхIа уроках оттаьй оршоти шоаттеи деношка. Иштта цар болх бергба керда шу тIакхаччалца, цул тIехьагIа уж хIара денна къахьегаш хургба кердача ишколе. ДукхагIа уж ба Магасе, Наьсаре, Эккажкъонгий-Юрта къахьегаш бола нах. Берригаш а гIалгIай къамах хьабаьнна ба. Карарча хана, ишколе 1-ча классагара дIайолаенна 9-ча классага кхаччалца цхьацца класс мара яц; бакъда, дувцадох, кердача шера уж классаш шолхаяла тарлуш я, хIана аьлча укхача деша ловраш а из йолча даькъ тIа даха а бераш дукха да. ХIанзарчоа ишколе хила де-

зача берех 50% мара дац укхача дешараш. Дуккха бераш ара хьа: шахьарашка, кхыча юрташка – дIаихад деша. Уж, кердача шера денз, юхадоегIаргда аьнна хеташ ба укхача. Дуккха бераш Iаьлий-Юрта дешаш да, Магасе ухараш а нийслу, цу даькъе директора шийдараш а. Иштта дIаухача берашта машин увттае езар, хIаьта из а дикка Iаткъаш дар дезала «бохчанна». ХIанз, хIамах мах тела а ца безаш, царга хьежаш латташ ишкол я. Из хьалгиззал бераш-м тIаккха а укхача хургда оалилга дац. Лабзана Хьавас ше яхачох, уж миссел бераш керда дешара шу (2025-2026) дIадолалуш вIашагIкхета мегаш да. Цу хана а уж хург ма дий аьнна, тешшаме ала йиш яц. Цхьа-

бола дай-ноаной юхаувзалу, ишкол керда йоландаь, укхазара хьехархой кьона а дукха хлама ховш а цахилар кхераш. Цу тайпара шеко зехьа я аьнна хеташ ба ишколе, хлана аьлча дукхагIа мел бола хьехархой балха поалхам йолаш ба. Эггара кьонагIяр а 25 шу даьнна я, амма хлангле 7 шера ишколе кьахьегIа кхийнад цун. Эггара йоккxагIчун 53 шу даьннад, цо кьахьегIа 27 шу да. Берригаш лакхара дешар дийша, хьехархочун балха стаж йолаш ба.

Ишколан таронех а хьалех а дувца елча, ден-бус дувцал хлама да аьнна хет директора кердача ишколе. Гетгара дика кийчъяь химе, биологи, физикан кабинеташ я укхазара, шоашца лаборатореш а йолаш, макеташца лалашгъяь. Дикача, лакхача боарм тIа я сурташ дехкара эша гIирс бола фусам, спортивни зал, информатикан, робототехникан кабинеташ, компютерни класс, уроках яла йиш йолаш йоккxа библиотека, столови. 1-4 классашка дагIа бераш мах боацаш хлама даа йиш йолаш да, боккxагIчарна а хьехархошта а кхача лоаттабу, маьха беа а боацаш. Иштта укхазара я актови зал, чулатташ эшашйола техника а йолаш. Ишкол болх беш яле а, бакъда хланза а, лъадала болхлой а тIабаьхка, бокъонца хьайийллаяц. Цу денга кийчлуш ба укхазара. Машин а эшаргъя ишколанна, министрIа цу тайпара дехар чуденнад. Бераш-м ишколан дукха гаьна дахацар, бакъда хьехархой ба юрта вокх йистера хьакхувла безаргболаш, цудухъа транспорт йоацаш болх бе низткъала хургда.

Дешарах мукъабаьлча Юмаде сакъердаме хургдола хламаш юкъедаладаьд ишкола балха, масала, болх беш я маьхашца хламаш ювзаш йола а робототехникан а кружокаш. Подвал тоаяь я шоай, йоах Лабзана Хъавас, цу чу спортивни секци (кIалкхетаргах латарах), халхара кружок хьалла лерхIаш я из. Дукха бераш а цар дай-ноаной а бакхувшбоагIарашка халхар ЮмадайтIа безам болаш.

1-8 классашка, директора яхачох, 25 бер да дешаш хIаране чу. ИйслагIча 11

мара дац. Кердача ишколе бераш хьадоаладе лоархIабац дай, цкъа цар ОГЭ дIаяллалца, хланз шоаш болча цар из дикагIа дIалургъя аьнна хеташ ба уж. Волаш волча 11 дешархочунца цу экзаменашка кийчо е дIаболабеннаб укхазара. Уроках чакхъяьлча а царца кийчон болх беш хул математика, хими, биологи, эрсий мотт хьехаш бола хьехархой. Йоазон балхаш деш а кьахъийгад царца, дешархошта фу хов, фу карагIдаргда тохкаш. Бекарга бетта боагIлача боарамга кхоачаргба аьнна хеташ ба укхазара, цу тайпара берашца беш бола болх. Ишколе цъхан сменах деш, дешар ялх дийнахъа оттадаь да. ТIехъа тIадоагIлача шерашка, хетаргахъа, кIира пхе дийнахъа мара дешаргдац укхазара.

Дуккxа дика хламаш дале а, цъхацца халонаш а нийслу ишколанна хьалхашка. Берашта дIадала дешара книжкаш дац укхазара, цудухъа уж кхыча ишколашкxара книжкаш а дахъаш хьадаьхкад. Уж, сонa ховчох, цар юхадала дезаргда шоаш хьаденача ишколашта. Кердача моттиге царна дIадала дешар книжкаш хланзарчоа дац. Ховш ма хиллара, дуккxача моттигашка эсала латт наьна меттаца, литературанца дувзаденна дешаш. Ший наьна метта хьехархо Иленакъан Аьсет гетгара хестаю директора, бакъда хьехархо мел дика яле а, берашта деза дешара книжкаш, исбахъален литература, дошлоргаш, методически литература, гойтама леладугIирсаш, багахбувцам. Уж хланзарчоа укхазара доацаш да. Хила тарлу уж, шераш дIадахарца. Йоазонхоша а кепайоазон болхлоша а шоашта могочох гIо де мегаргда ишколанна. Наьсарен кхален библиотекаша а кердача ишколанна гIо дича, гетгара дика хургдар.

Ишкол дIайолаь хиннай 2022 шера, «Дешар» яхача федеральни программах, цъхан шера йистеяьнна а хиннай. Дешар дIадоладаьдале а, цъхацца теркам бе беа, дашха, тоаде деза хламаш укхазара долаш да. Болх дIагаьнабаларца, кIезиг-кIезига дIаяла мег царца ювзаенна халонаш а.

ГIалгIай мехка «ГеографецIа дувзаденна диктант» хилар

Аькхенакъан Марем

ГIалгIайче дIабихъар халкъашта юкъера «ГеографецIа дувзаденна диктант» яздрах бола болам. Из лаьрхIа бар мехкал ара-

хъа бахача наха, Россе географически лоаттам дIабовзийта дагахъа.

ДиктантIа чудоагIаш дар юкъарча темах дола 10 хаттар, иштта 30 халагIа дола

хаттар, царна жоп дала еннаяр 45 минут ха.

«ГеографецIа дувзаденна диктант» яз деш хиннача хIара доакъашхочунна «Эрсий географецIа юкъарло» яха тешал делар.

ГIалгIайчен «ВАЙЦХЪАНА» яха волонтерий тоабаш проекта дикагIча кхавьннена юкъе я

Гаьгенакъан Марина

#ВАЙЦХЪАНА 2024 яхача Еригроссийски проекта чуйоагIа ГIалгIай вIашагIехка гIо дерий тоабаш дикагIа йолча кхавьннена юкъейолхаш я, яхаш, дийцар «Сердало» газетIа Илдарха-Палан №1 йолча юкъерча ишколе.

«Хьалхарчар болам» мехка еригача моттигашка дика бовзаш ба. «Дикадар де» яхача проекта программах хIара тоаба 24 хIаманца бувзабенна толам гойта безаш яр, цига ГIалгIайчен тоабо дика кхоачашдир хьалхашка лаьтта дехар.

Вай республика лаьрхIа йола шоллагIа моттиг дIалоацаш я цу юкъе. Цу то-

ламаша бокъо лу дешархошта #ВАЙЦХЪАНА 2024 кхетаче дакъа лаца, из дIаяхъа лерхI Москва оагIой бетта 4-ча денгара 8-ча денга кхаччалца. Цу тайпара, хьинар дараша дикача говзанч-хьехамашка дакъа лоацаргда, иштта цар таро хургъя Россе цIихеза нах бовза», - аьлар хоамо.

«Тхо Россе аьрзелгаш я,

Оаха йоахаргья моллагла йола лакхаленаш...»

Гаэзиренаькъан Альбика

Шолжерча №2 йолча ийс шера дешача ишколе лаьрххIа дола цIай дIадиьбар. Цига «Россе аьрзелгаш», «Хьалхарчар болам» яхача Россе юкьарча проекта хьалхарча мугIарашка отташ дар кхоалагIа классе деша дагIа бераш.

Цу дийнахьа ишколе шерра йийллар ший наIараш, цига берий цIай долча дакъа лаца хьа мел веначоа. Хоза кийчъяьча зале хьабакха хьаьший магIабоахаш, белабенна, дог гIоздаьнна бар фусам-дай.

ДIадахаца шера кхозза вIаштIара яьча кердача ишколах боккха кхь хилар берригача бахархошта, къаьстга цу даькъ тIа бахарашта, республикан кулгалхоша даь совгIат дар из.

Цу ханналца, массехк ноахал деша дезаш хилар 1962 шера хьалъяьча къаьнарча ишколе. Эггара дукхагIа цига деша йиш йолаш дар цу хана 120 бер, бакъда деша ухар 400 совгIа. Къоастой Iалаудина Iайшета кулгал деча барт

ченаш - керда ишкол, керда декхараш, керда юкьара российски болам, каст-каста цу юкьебувла керда дешархой, шоай вахара оагIонаш хьаеллар - из деррига а тахан долаш дар цига.

КхоалагIа классе дагIа бераш Россе аьрзелгашка далара кхетаче дIайолайир ГIалгIайчен Гимн локхаш, паччахьалкхен байракх чухьаш, из хоза оагIув кийчъяьраш бераш шоаш дар - халхар, иллеш, викторинаш,

зелгий барт» яха дешарг, из берий лагерашта лаьрхIа да. «Россе аьрзелгаш» яха программа кхоачашъяр а вахара даькъа юхьанцарча клас-сашка дешаш дола бераш юкьедахьаш хилар а хьаллоац дешара Министерствон ФГОС НООс, ФГОС ОООс (Кабхат 05.07.2022№ТВ-1290/03), уроках йоацача хана.

Цунца ювзаенна моттиг дIахьош, цига къамаьл дир хьаьшаша, иштта хьабийха

болча хьехархоша шоашта могоар дора царна лерттIа кхетам, хьехам балара.

№2 йола ООШ ший истори долаш, этта даьнна кIоарга овла бола ший Iадаташ а долаш, массехк ноахал цу чура арахийца я.

Уж Iадаташ лорадеш хилар тахан а хоалуш да, дукха шераш хьалха, къаьстга цу ишколе дийша баьнна, тахан юха а цига хьехаш бола хьехархой цига болх беш хиларах да из. Иштта, цу мугIарех чакхъяьнна хьайоагIа, цкъа хьалхагIа дешархой йолаш, цул тIехьагIа, 2014 шера денз, ишкола кулгалхо йолаш Iалаудина Iайшет.

Из а цу дийнахьа, массавола саг санна, сагота яр, ший деррига хIама ма хетта дика дIацадахар кхераш. Цу ишкола кхы дукха а яцар цу тайпара дIайихьа хинна кхета-

кхыметтел теникий гойтамаш. Цу дерригнех а дегаш гIоздаьлар хьожаш хиннарий.

Проект вIашагIайолларах лоаца:

2021 шера Россе дешара министра С. Кравцовс оттадаьча декхарах вIашагIейлла «Россе аьрзелгаш» яха проект сиха дIа-юха яьржар, из ерригача Россе гIолла лоархIама а хилар. ХIанз укх сахьате цу программна юкье дакъа лоацаш я 150 совгIа Российски Федерацие классаш, хIаьта царех хул 3 миллион совгIа бераш а боккхийбараш а.

2022 шера проект кхеллараша кийчдаьдар дешара-методически наькъаш а балхаш а. Иштта къахьийгад из проект кхоачашъече, юхьанцарча ишколай хьехархой говзал лакхъеш.

Арахийцад «Россе аьр-

хиннача наха. «Берий никь дIахьехар» яхача проекта болх лелабеча Колой Саида цу проекта балхах дувцаш белгалдир, ГIалгIайче из проект дика хьаллоацаш хилар.

Тахан проекта юкьеюагIаш 130 республикан дешара моттиг я, цу юкье 8 юкьера-лаьрххIаца дешара моттиг, колледжий хьисапе я уж, - аьлар цо, дIахо белгалдаьккхар боккхача безамца из проект хьехархоша а иштта берий даьша а тахан хьаллоацаш хилар.

Керда юкьара болам дIабахьара чудоагIаш да кагирхошта Даьхенцара безам совбоаккхаш бола кхетам балар, цар оамал чIоагIяр, дикагIа бола хьехархой царна кхетам луш хилар, къахьегарий кхоллама балхага гIолла уж нийсача наькъ тIа бахар. ВорхI лостамах дола декхар латт тахан хьехархошта хьалхашка, кагирхошта кхетам балара даькъ тIа - Даьхе, дезал, Iалам, хIама доьзар, спорт, могошал, иштта тоабашца къахьегар.

Бераш дикача наькъ тIа хиларах бола ловца боаккхаш, къамаьл дир моттигерча координатора Колой С.Х., Шолжа-Шахьаре гIолла из болх лелабеш йолча Йовлой Х.Б., иштта ишкола кулгалхо чIо Къоастой I. I.

Цу кхетаченна чудоагIаш, совгIаташ а делар, юкьара болам вIашагIболлача дикагIа къахьийгача хьехархошта. Царна юкье бар ишкола кулгалхо Къоастой I. I., кхетама балхах йола цун гIонча Мухлой А. М., хьехар-

хо ТIумхой М.М.

ДикагIа болх баьрашта юкье бар хьехархой Йовлой М.М., Аькхтамаранаькъан З. М. Юкьара хьаййцача, цу тайпара кхетаче дIаьхьар массане а юкьара къахьегам ба, хIана аьлча цхьана мара де таро хургьяцар уж балхаш.

Юххера а, хьакхьаьчар «Россе аьрзелгашта» хетаяь эггара лоархIамагIа йола ха а. Со санна боккхагIа болча наха-м дегашIозале хилар цига. Дагадехар, тхоаш октябриялла дIаьцача хана мел чIоагIа дагадоаллар тхоай бехктокхаме хила дезилга, иштта дар пионераш хулача хана а.

Мел ираз долаш а бехктокхаме а ха яр из, цу хана хиннар! Мел чIоагIа доаккхал дора тхоай цIеча даьре галстукех! Иштта уйла чуессар сона хIанз а, тахан вай эггара сихъенна йодача технологи заман чухь, вай зIамагIа дола ноахал кхыча, дика йоацача оагIонашка кхувда даьннача хана. Воаш луш болча кхетам чу уж юхабоалабар, уж хоза ханаш царна гойтар: къахетаме хилар, хIама доьзар, шоайла га доаккхаш, безаш, Iалам дезаш, Даьхе езаш уж хилийтар, - цул дикагIа кхы хIама хургдац. Из дуккха а дикагIа да, кхувш йоагIа вай тIехье фуд ца ховш дола квадроберий хьал телефонаш караяькха Iомадеш ягIачул.

№2 йолча ООШ лаьрхIа ба, шоай дешархой дика кхетам луш кхебе. Уж дIаьхача, готта баькхача, иштта ахчанцара таро эшаеннача ханашка а; шоай хьехархой хьинарца ишкола сий лакха лоаттадеш хьабакхаб. Тахан керда, массадолла хьалаш чудола ишкол хьаьчул тIехьагIа, цар таронаш цхьаккха а хIаманца хувцаргIоацаш лакхъеннай. Ловца баккха безам бар «аьрзелгашта»: лакхаленашка кхоачаш хилда шун къахьегар, дешар. ХIаьта хьехархошка ала лов, цу дикача наькъ тIа аьттув балба шун.

ГалгӀайчен моттигашта доал деча болхлошта юбилейни майдилгаш елар

Гаьгенаькъан Марина

Шолжа кхален доал деча дакъь тӀарча болхлошта, «ГалгӀай паччахьалкхен 100 шу дизара майдилгаш» елар, яхаш, хоам бу «Сердало» газетата, из болх вӀашагӀбеллараша.

«СовгӀаташца белгалбахар дукхача хана денз къахьегаш хьабоагӀа болхло. СовгӀаташ луча дакъа лоацаш хилар администрацен кулгалхо Татенаькъан Ийса,

цо ший аргӀагӀа баркал аьлар Шолже дегӀайоалаяра доккха дакъа юкъеденарашта», - йоах хоамо.

«Вай болх беш да бахархошта лаьрхӀа, къаьстта вай долча боагӀа нах шоай хаттараш дахьаш. Администраце декхар да, бокьоно дӀадеххача беса царна новкъостал дар. Со тешаш ва цхьана доккхий толамаш доахаргхиларах, вай кхале дика дегӀайоалае йиш хиларах», - аьлар Татенаькъан Ийса.

ГалгӀай мехка хилар «Берий наькъаш» яха Илман-практически кхетаче

Гаьгенаькъан Марина

Вай мехка духьашха дӀайихьар «Берийнаькъахой кхетам балара керда философи: ГалгӀай Республика» яха практически кхетаче, яхаш, дийцар «Сердало» газетата цига дакъа лоацаш хиннараша.

«Из кхетаче дӀахьош хилара бахьан дар, мехка дешара моттигашка керда кхетам балара оагӀув юкъе-яккха езаш хилар, цаӀ йола балхачара юкъара уйла цу дакъь тӀа болх беш болча хьехамчий хургӀолаш. Цига дакъа лоацаш хилар ГалгӀайчен дешара, Илман Министерствон кулгалхочун гӀонча Угурчанаякъан ПаьтӀамат, «Хьалхарчар болам» яхача моттигерча дакъа кулгалхочун гӀонча Пхьошанаякъан Зоврбик, доал деча дакъь тӀара дешара говзанчаш, цар цига йийцар массехк тема», - аьлар газетата хоам бечо.

Хьалхарча аргӀагӀа, цига дакъа лоацаш хиннараша дийцар кхетам балара болх вӀашагӀболлара говзалах. ДукхагӀа теркам тӀабахийтар дешархоша юкъара болх дика дӀабахьара, кагирхой тайп-тайпарча цхьанкхетарашка дакъа лоацаш уж хилийтара. ДегӀаахара, иштта шоашкара дакъа лацара таронаш совьяха езаш хиларах а дийцар гулбеннараша, берашта кхоллаш дола хьалаш дувчача хана.

«Массайолча дешара моттигашка кхетам балара болх дика вӀашагӀболлаш йола штабаш я: бераша шоашта ховш дар гойтаргда центрашка, ишколай исторически музейшка, спортивни клубашка, лорий центрашка - цар дика йоаржаю вай балха оагӀув. Кулгалхоша-хьехамчаша беш бола болх бахьан долаш, дукхача бераша хьагойт шоашта карагӀдоалар, дика дакъа лоац тайп-тайпарча кхетаченашка», - иштта хет «Берий наькъаш» яхача проекта болх лелабеча Колой СаӀида.

Шолже болх дӀахьош ба, къахьегама бокьонаш телхаяь моттигаш гучайоахаш

Коазой Мадина

Шахьара администраце ахчан, экономикан дакъа болхлоша, йоал йоахараша, къахьегама инспекце, МВД болхлошца цхьана, къахьегама бокьонаш телхаш йола мотти йий хьо-

жаш, болх дӀахьу. Укх наькъа уж хьежар, йаьдала йоал йоахарашка дӀаязъянза йолча, Шолжерча «TimeHouse», «Адамо» яхача мах бара Ценошкарча моттигашка, яхаш, дийцар «Сердало» газетата Шолжа администратце.

«Рейд дӀахьош, техкар 32 тика чура хьал, доалахьара хӀама леладе бокьо лу каьхаташ дий. Цхьаболча шоай доалахьара хӀама леладеча наха къахьегама бокьонаш телхаяь моттигаш а нийсьелар.

Белгалду, нагахьа санна

ший доалахьара хӀама дӀахьош вале, бокьоно дӀадеххача беса юридически саг дӀаязваь хила веза каьхаташ тӀа, е доалахьара хӀама из хилара каьхат хила деза цунга», - аьлар моттигерча йаьдало.

Наьсаре хьабийллар «Кавказа лоамаш сона хьамсара да» яха гойтам

Аькхенаькъан Марем

Мехкахбаьхача нахах болча дагалоаттама Мемориале хьабийллар «Кавказа лоамаш сона хьамсара да» яха гойтам, цига дера Пензенски областа Паччахьалкхен «Тарханы» яхача Лермонтова музейца-заповедникаца дувзадена балхаш.

Цу проекто йовзийт наха Лермонтов Михаила тамашийна литературан, исбахьален оагӀонаш, уж ювзаена я Кавказаца. Гойтам дӀахьоргба 2025 шера, наджгоанцхой бетта 29-ча денга кхаччалца.

Вайцига хургья г'алг'ай оазархочун кхоллама сайре

Гаьгенаькъан Мартина

Ер бутт чакхбоалаш, Галг'айче д'аьхоргья оазархочун Сапар'аланаькъан Микаила кхоллама сайре, яхаш, дийцар «Сердало» газетата кхета-че в'ашаг'ийоллараша.

«Лайчилла бетта 28-ча дийнахьа культуран дег'аахарта Центре д'аьхоча кхетачене вайна хозаргья Сапар'аланаькъан Микаила язъь байташ, таржамаш даь муг'араш, иллеш.

Цига даька лоацаш хургба Б'арахой Люба, Охценаькъан Роза, Экажананькъан Марина, Ахматова Лиза», - дийцар газетата.

Ше кьона вар аьнна доацаш, Микаила кхоллам безаш а нах корабу. Поэт болх беш ва философе, 'алама, безама чулоацан бола йоазош кхоллаш. Цо язъь («Ткъаь кхойтта») яха книжка, цул совг'а, байташ т'айола кхыдола книжкаш а арадаьннад цун.

Туристанца кьаьхегача наха кьамаьлдир, ИнгГУ студенташца

Гаьгенаькъан Мартина

Галг'айчен туристически даькъ т'арча болхлоша кьамаьлдир, Галг'ай паччахьалкхен университета «Туризм, гостиницай г'улакх» яхача факультете деша баг'ача студенташца, яхаш, дийцар «Сердало» газетата из болх в'ашаг'ибеллараша.

«Республикан керттерча вуза хьаьша ше хиларах, Галг'айчен туризмах йолча Комитета кулгалхочун декхараш кхоачашдеш волча Цьхорой Мухьмада дийцар, туризм дег'айоалаяра йоккха проекташ кхоачашье лаьрх'а хиларах. «Галг'айче воаг'аш хилар» яхача тургентствон кулгалхочо Йовлой Хьавас даь кьамаьлд'аг'аш дар, цу даькъ т'а кьаьхегаш болча наха», - аьлар кхетачен доакьашхоша.

«Тарамхи» яхача курорта керттерча кулгалхочо Йовлой Мухьмада яхачо, Галг'айче йоккха кхоане йолаш я, бакьда лакха говзал йола болхлой цахиларах, туристаш т'аьхьарца халонаш нийслу.

«Хургболча говзанчаша шоай професса дикаг'а Йомае еза, из эшача юкьеякхара т'акхувш хила беза», - аьлар Цьхорой Мухьмада.

Нана йоацаш, сагота хет

(дувцар-хиннар)

Хамхой Хьажмурд

Дуккхача шерашка суде болх беча сага вахаре моттиг нийслу, цьхаккха тайпара адамал доацача законо д'адехар де дезаш, цьзаза хаттар отт: хьанна лаьрх'а язъьд-те ер? Жоп ше-ше керта чу досс: муг'арерча мискашта. Сона дагадоаг'аш, цьхаккха тайпара хьаким КПЗ чувелла моттиг хиннаяц, цо йовсарал леладарах.

Уж законаш в'ашаг'идехкаш баг'араша, дагахьа кьахетам сомабаьнна, т'ехьара т'аязде мегацарий: кхенза дола бераш цар дале, кхалнах лувцаш чу ма бехкалба, аьнна. Цу тайпара йоазув доацаш хиларах, безам бале а беце а, со декхарийла ва сайна хьалхашка латта кьона кхалсаг лаьца чуйолла. Даггара дича а са цунна де йиш йола г'улакх да, ма хулла к'езигаг'ича хана цунна чуйолла ха тоха, вешта аьлча, 10 ди-бийса. Хоза йоацаш моттиг нийслу-кх хьа вахаре, цьхан францерча зирака ма аллара: «Законаша хьалхадарош вайна шоаш кхоачашде йиш цахилар, цул т'ехьаг'ла вайна суд е овтт уж, шоаш кхоачаш цадарах».

Сона дикка везлуш вар шьар т'ара керттера милиционер, цу кхалсага караг'даьннача х'аманца йовсарал а хулал а да аьнна хеташ. Цунца бувца-м мотт короргбар сона, амма комендатуранна фу дергда хац-кх, цо язъьа лоткьама ладувг'е-м, кхы вог'ла дола х'ама цо далехь, топ'ая чуйолла еза я кхалсаг.

... Из з'амаг'а вахарера моттиг д'айолаелар шьар т'арча милице хьакима Могущканаькъан Шамсудина телефон тохаргара. Цо дувцачо, лийца боакхача наьха комендатуре ший маьраца ха йоаккхача И. С. Скворцовас даим бокьонаш

телхаеш дола ийрча г'улакхаш леладу, б'еха мотт бувц комендатуран болхлошка, х'ама малара т'ера я, селхан моттигерча тика чу нийсеннача латара юкье хинная. Моттига доал деча инспектора кьамаьлдарах, х'ама тоалуш дац, цудухьа йовсарал леладарах цунна боаг'аш бола бехк а беш, кхы цу тайпара г'улакхаш караг'дувргдоацача кхоачае еза. Из шеддар Йот'адилла Скворцовайна язъь лоткьам тахан сайран 17. 00 далале, суде д'акхоачаргба.

Я езаца ханал цьха сахьат ах сахьат т'ехьаьнна, милице ши болхло уллув волаш, са кабинете чуйлар ювцаш йола Скворцова. Аз, цунна хозаш, Юбийшар лоткьам, цунгара зулам даьннача наьха а теший а тайпан ц'ераш йоахаш; д'ахо цунна шийна хет хьежар дувцача г'улакхаш.

-Аз фу аргда х'анз, се бакьье дагахьа? Аз фуннаг'ла оале а, тешарг мичад шо. Берригаш, барт баь, сона духьалбаьннаб. Цу лоткьам т'а мел дувцар - оапаш. Техаб аз милиционера букь т'а швабр. Дехке а яьннаца теха. Цька мара ца теха новкьа да-кх, - д'асенар кхалсаг, цьха б'аг'аро сона б'ара а хьежа.

-Эг'лаз ма аха. Саббаре хьадувца деррига.

-Цьха бутт хьалха, - аьлар цо б'убеннача озаца, -уйчара улгаш дулаш йоаллар со, цьхан болхло, сона вовзаш воацача, юххег'олла т'ехвоалаш, к'аьдаца мотте м'арилг техар сона, из бахьан долаш техаб аз швабр. Комендатуре цул т'ехьаг'ла из саг сона вайнавац. Х'анз в'ашаг' мел белла тийшаболх цунгара хьабоаг'аш ба, цунах со шек яц. Аз цу хана хьакимга д'ааланзар из, сайна эхь хетандаь; цунна, хьагучо, бицбенна хиннабац шийна кхийтта швабр.

Тхо шаккхе кхеташ дар, г'улакх мичара хьадоаг'аш да. Со цьхадолча х'амах тешар цун, цьхадарех тешацар. Из деррига цунна духьалдаьккхараш, шоай новкьоста га доаккхаш, кхалсага бекхам беш бола комендатуран болхлой ба аьнна хеталора. Цар новкьосто яьккхачий т'аккхаш из кхалсаг сийсаза, цо даьр доккхаша а ма дий. Х'анз цох саг тешаве хала хургдар. Йист ца хулаш са ваг'ар диканна дац-кх аьнна хийтта, ший кьамаьлд геттара сиха доладир цо, ше соцаяр кхераш мо.

-Дехар ду аз, ма йолла со набахта чу, са йиш яц цу чу ялла. Мар командировках вахийтав, са пхи шу даьнна к'аьнк ва. З'амаг'а волча хана денз, зовза а х'амах атта кхералуш а ва из, со шийца ца хилча Ювижа а вахьац. Й'аьхха ха набахта яьккхаш ва са мар. Из к'аьнк Ювижа денз, цунцара кьаьстаяц со, кхыметтел бус Ююжаш а. Цу х'аманга д'аг'емав из. Со хьайоалае милиционераш баьккхача хана, лолалохоша д'авигав из, цига тхьовсаргвац, сахиллалца велхаргва. Со духьала яц се лацара, к'аьнк сайца хуле моллаг'ла ха яьккхаш кийча я со. Ма кьоастаелаш со к'аьнкацара. Сона хац цунна фу лазар да, дукхача лорашта т'акхийлав из, х'аьга а х'амах сиха кхералуш хилар д'адалац.

Аз дикка ладийг'ар цунга, воллах'ий даьра, цох тешаргва е тешаргвац ма хацар сона. Цо де цадезар даь хургдолгах шеко яцар са; дезалца дувзаденна дешаш дар са дукхаша саготдеш хиннараш, лоткьам оттабаьрашта ха ма дезарий цун з'амаг'а, могош воаца к'аьнк волга, из в'алла хьоаха а мича ваьв. Цу хана айса даьр бакьде г'ерташ санна язду аз х'анз ер муг'араш. Дикка кхетабаьбацар аз наьна бала, нийсьенна моттиг, шайт'о тувларах,

лаьца чуеллар аз кхалсаг. Хьанна д'аг'лабулларгба укхазата сай г'алатех бола бехк, шайт'анна ца биллача, из массахана вайна уллув ма лелий.

Сайран барх'лаг'ичо ах даьлца, со ц'аг'ла вар. Фусам-нана дарбанче улла кхоалаг'ла ди дар, ц'аг'ла хьожаш цун йиша Рогнеда яр. Во! Улан корта чубаха, гош марх'адедка, дивана т'а ваг'ар.

-Улан, ма сагота ва хьо, фу хиннад цига? - хаьгтар аз, бела-жашка г'олла из марх'аволлаш.

-Мама йоацаш сагота я.

Уж дешаш хьахезача, ток т'ехача санна хийтар сона. Кхоачара мел вар цунца ва, х'аьга а нана йоацаш сагота хет. Шьар т'ара т'кьо километр хиллал цьхаккхаша к'аьнк вар малашб ца ховча наьхачига, б'арчча бус наб ца еш хьувзаргва из. Цунна хов нана набахта йоаллиг'а: из цунна а гушшин милиционера д'айигай. Да а вац уллув, гонахьа - беррига наьха нах. Бе-беча уйлаша сатийна витацар, мухь гибоалаш санна Йот'аг'ора. Дуккхача хана дицлургдоаца во х'ама айса дича санна хетар. Рогнедаг'а се кастта чувоаг'аргва аьнна, х'ама т'айийха, сихха араваьлар со. Хаоттам а са уйланна таралесташ бар, шийла а лоа-дог'ла делхаш а яр бийса. Гаражера машин ара яьккхаш, милице вахар со; д'аюхег'ертача аз зийра бус ха деш йола узик ший метте йоацаш хилар. Хьагучо ерригача отделе а саг воацачо тара дар, цьхан ха т'арча милиционергара д'айиккхача. Цо хоам бир сога Махьмад-Хи т'ара телефон теха, цигарча клубе латар-тохар да аьнна баха хиларах. «Аз тахан лаьца чуелла кхалсаг хьаараяккхал», - дийхар аз цунга.

Кхы а массехк минот яьлча, нана йоацаш тхьовса ца лу к'аьнк волча, долхаш дар тхо.

Йоазонхо хила дукха ха деза

Кьоначарна дола хьехамаш

Тарчакханаькъан Сали

Кхувш воаг'ла саг - йийиг е к'аьнк - йоазонхочун говзал, г'улакх дезаделе, ше а язде г'ерташ хул. Дуккхабараш байташкара болалу, нийслу дувцарех царг г'орталовш бараш а. Йоазонхо хила безам хилар дика да, бакьда из хилалехь дуккхаша х'ама Йомаде деза, ший йоазош наха дезадалиг'та ловш волча сага. Эггара хьалхаший наьна мотт Йомабе беза цо, д'лабувца хайнадар аьнна пайдана дац, хьона цу меттала шаьра, г'алат доацаш язде ховш ца хилча. Цьзаза вай газеташка, журна-лашка хьакхухьаш йола бай-

таш е дувцараш (уж язъераш шоаех бокхий говзанчаш хеташ а ба) 'алаьмате дукха г'алаташ долаш хул, дунен т'а ишколе дийша бий-гераш аргдолаш. Эхь деций из?

Нагахьа санна 'айха мотт Йомабабеце, ишколе дешаш волаш из мотт гоама хиннабале (ба вайна цу тайпара бараш а) сenna г'ерт литературанна юкьевала? Дукха уйла яьй аз цу деша, х'анз а цу нахах кхета магац. Мотт ца ховш сага даь йоазош, б'аь шера цо яздойя а, дешачарна дезалуш хургдац. Шаьра, говза, сурт кхоллаш бола б'аьхий мотт ба эггара хьалха йоазонах кьаман

литературан жовхьар хьадер. Цудухьа ала лов, мотт Йомабе, ха д'ла ца йохийташ, ишколе даг'ача хана денз. Из боацаш х'ама дулургдац поэзен е прозан «кхай т'а». Кьаьстта эсала я вай кьонача йоазонхой орфографи, сецара хьаракаш отадара оаг'ув. Дешашка алапаш харцаха яздыча, из дешачун чам д'лабоал йоазонцара, йоазонхочо шийх догьэккх. Из ца хилиг'та хьажа веза х'ара яздыш вола саг. Нагахьа санна 50-60 шу даьнначул т'ехьаг'ла, цьхан оаг'он т'а 20, 30 г'алат деш хилча, цох йоазонхо ва ала мотт хьа мишта карчаргба? Цу тайпара саг литература кхоллаш вац, ловзараш деш ва, е кхий-

ола уйла дагахьа йолаш цу новкьа ваьннав. Цу тайпарча наха зе ду метта а, литературанна а, б'арчча хьайцача кьаманна а. Аз ч'оаг'ла дехвай кхувш болча йоазонхошка, наьна мотт дег чура безаш шоаш деце, ховш а ха безам болаш а шоаш деце, ийрча ма даккхаш вай литература. Дикача яздархоех а кьамах а догьэкхийт оаш.

Нагахьа санна мотт безаш, ховш шоаш дале а; дего ца вуташ кьоалам хьайцабале, т'аккхаша язде. Бакьда литературан, цун жанрай белгалонаш йовзаш хила. Д'адолалушшехь роман язде ма г'ерта, з'амаг'ла йолча жанрагара д'адолале, масала, дув-

царгара. Цун белгалонаш йовза хьалхагъа. Ховш ма хиллара, дувцар боарамга диллача доккха хилац, из хила йиш я ах оагув, цхьа оагув, итт оагув, бакъда 40-60, кхы дукхагъа оаглонаш хила йиш яц цун. Турпалаш кезига хул дувцара - цаг-кхоъ, турпала вахарера хьайца цаг е шиъ мара моттиг ювцаш хилац цу тла. Хланз хьажа мегаргва хьайна фу карагдоал, бакъда наха езалургйолаш хила еза тема, дувцара керттера уйла, метта башхалонаш а белгалонаш а. Сурт кхоллара гирсашца хозбаъ, тайп-тайпара боарам а лоаттам а болаш хила еза предложенеш, ерригаш цхьан кепара а йоацаш. Уж хила йиш я цхьалха, чоалхане, цера, юхьаза, белгала-йовхьий, белгалза-йовхьий, хаттара, айдара, дувцара, дистараш долаш, доацаш, корчамашца чоалханнеерзая... Из мугъи кхы а наьха санна длабляхьбе мегаргбар.

Дувцаш дола хлама наха сакъерадаме хургдар дувца дега, из тлемца, кьахьегамца, безамца дувзадена е кхыча темашца дувзадена дале а. Нагахьа санна цхьанне яздачун ларагъа, цох таралесташ хлама яздойя, цу тайпара йоазув кхеллар ший юхь йоаца йоазонхо санна тлаэцаргва. Цул тлехьагъа цо мел даъ йоазош а деша ловш хургвац книжкаш дезадена вола саг. Цудухьа цу хламах чюаггъа лорадала дега.

Иштта да поэте а, вешта аьлча, байташ кхолла ловш волча сага лораде дезараш а кезига дац. Цхьайолча хана, уж язъеш волча сага ховш хилац цар керттера кхо белгаломалагъа я. Ховш ма хиллара, из байт яле, цун ритм, рифма, боагилг хила бега. Уж хламаш доацаш хилча, царех ала йиш яц дика язъеш байташ я, цар чулоацам мел хоза бале а. Клай стих цу мугарца лархъа эшац, цун ший законаш да. Ишколе 5-ча класе Юмаду бераш байташ мишта кхолла еза, ялхлагъа класе а я из тема. Цу ханна, шийна цаховр хьехархочунга дла а хоатташ, из тема дикка Юмайойя, дуккха хлама довза, карадерзаде йиш я, длахо длайодача хана шаьрде мара ца дезаш. Масала, хьокхама хьаэц вай Хьоашаланаькъан Иаблас кхелла «Чхьовкарчий» яха байт. Цунца берригаш а бац биъ мугъи мара. Ишколе 5-ча класе дагъа берашта стихаш кхоллар яха тема йийца яьлча, декхар тладилла мегаргда: хланз оашош язъел чхьовка яхача оалхазарах байт. Берашта дладувц, из оалхазар блайхача мехка дла а дахе, бляьсти юха цладоагилг, цун еррига бедар Иабржа йолга. Фу яздергдар оаш цох, длаязбел биъ мугъи? Язъеш баьннарашка ешийт, нийса даьр, харцахьа даьр белгалдоаккх. Тлаккха царна еш Иаблас кхеллар. Дикача поэта иштта язъе еза:

«Чхьовкарчий,
Чхьовкарчий -

Иабржа коч,
Иабржа хачи».

Дика йоазонхо хила ловш вола саг, духхьал ший йоазош кхелла ца деша, наьхадараш а дешаш хила веза. Укхаза дагадох сона цхьа анекдот. «Цхьан йоазонхочунга аьнна хиннад:

-Дукхагъа деша дега Иа, толамаш даха безам бале.

-Со дешархо вац, йоазонхо ва, - яьхад вокхо».

Духхьал хьайна ховчох тийша хьо вусе, дукха гаьнаваргвац. Книжкаш - эрсий классика, дунен классика, кьаман литература - деша дега, бакъда дерригаш ца а дешаш, дикагъдараш хоржаш, бе бега из болх. Дика книжка кьулба да, цо хьахьех мишта, мичахьа ваха веза.

Кьаьбста дехар дар са кхувш боагъаца йоазонхош, оашош яздаьчунна кепатоха сих ма ле. Шоана тахан дика хийттар, кхоана кхыча беса духхьалотта тарлу, сихденна кепатохарах дехкедовла мег, бакъда арадаьннар дладаккха хала хургда. Шух а шун йоазонах а бола кхетам хьакхеллаб цо наьха дегашка. Сона бакъахьа хетар, цар шух кхелла кхетам дика хилар. Из шун йоазошкха хьежжа хургба. Оаш яздаьр дика дале, шо дезалургда; эсала хуле, наха длатоттаргда шо. Цлаккха Юма тлабеле кхыбола йоазонхой, шоаш царел тлех хеташ. Цох поэташа «седкьий лазар» оал. Кхыбараш лоархъаш а волаш, хье дика язде хьажа. Тлаккха везаргва хьо новкъосташта а хьа йоазош дешарашта а.

Гамзатов Расул

Хьам балба

Хьам балба наьхара кита,
Юрг даьнна Юухе чхьаглар,
Хьам балба ший шалта йитта,
Ботт буьже, шийх хийтта хьаглар.

Хьам балба байтанча гловна,
Палчакха, ца луча йовхал.
Хьам балба даьссача овна,
Цу тла еце дулха ховхал.

Хьам балба сий дайна леле,
Тарвенна блехача хьеттах.
Хьам балба дог кхардаш веле,
Кхевача наьна меттах.

Хьам балба эьхача ца кхере,
Дог дале даиман хьагъе.
Хьам балба ший кхуврча кере,
Доттагъоца ний кьайла вагъе.

Хьам баьнна отталва вала,
Ювца мел Юмайяьр хилла.
Даьй Иабдал дицдар да хала,
Мотт йоацаш дахьа е дилла.

Хьам балба сердал длатетте,
Длатетташ санна из бовно,
Е кьаьра дув баа этте,
Воагавой цун деша товно.

Топ тохаш мо дега метте,
Хьам балар деха отт хийла,
Хьакимашта цо корта бетте,
Лоамашта ца хулаш фийла.

Наьна метта хам беш

Тарчакханаькъан Сали

Галгъай мотт безабенна, лоархъаш, цун сий деш болча нахах цаг ва Янданаькъан Алхаста Муса. Из лаьрххъа дола дешараш дешаш, Галгъай метта кюаргенаш техкаш лийннавац. Цо даъ балхаш меттаца дувзадена а хиннадац. Юхьанца бокъонаш лораеча наьха мугъарашка хиннав, Галгъай Халкъа Гуллама депутат волаш ха яьккхай. Амма цлаккха бицбаьбац ший наьна мотт, ший овлаш. Мусас кьахьег, вай литература длаьхий хилийта гертташ. Масала, цо таржам даьд В. Шекспира «Гамлет» яхача трагедена. Яздаьд цо вай литературан мах беш дола балхаш а. Карарча хана Янданаькъан Алхаста Муса пенсе ваха, Магасе вахаш, литературан тла кьахьегаш хьавоагъа.

Хьам балба йицъяьчоа нана,
Ший ценна эхь дар тладена,
Хьам балба, ца волаш кана,
Кьел кхухьаш чулесте блена.

Хьам балба Ювалдач кертта,
Мотт хьекха гемачоа ишта,
Воккхагъвар чувача, жерта
Уллаш мо вагъаргва мишта?

Хьам балба хинначоа зовза,
Том болаш зовзачоа -
цаьккха;

Нах гехабечарна говза,
Хам ца беш вахачоа маькха.

Деррига кьамаш да боча,
Нагахьа, вужаш е готташ,
Дешаца уж дувце воча,
Хьам балба, хало тлаотташ.

Новкъостъа хьам балба ловча,
Эшшача гой гучавала.
Хьам балба поэта, ховча
Вочарна товр хургдар ала.

Таржам даьр А. Салиханов

Оздой Маржан

Са дас са наьнага аьннар

Са хьамсара Мадина,
Хьа хьаькьало куравоах со,
Хьа хозало сонтавоах.
Дла ца бовча са безамо
Са цена дог сомадоах.

Хара денна: Юра, сара -
Хьога хьежа кюлдадаьд.
Дезар лаха, эшар эца
Сай дагахьа соцадаьд.

Сох ца теша гучадаьнна
Хьона цхьаккха хлама дац.
Хьол бочагъа укх дунен тла
Хлама дий-хьогъ, сона хац!

Детгалургдар дог гюздаьнна,
Цкъа хьо блярахьожаре,
Болар сихдаь, кьайлаовлаш,
Хьо сох дла ца ударе.

«Раьза я со», - Иа ца оале,
Дегаш мовхар хьарчаргда.
«Со раьза я», - сога оале,
Деррига дуне са хургда.

Дехар ду аз, йола сога,
Са хьамсара Мадина.
Сай кьайленаш хьога ювца
Сона влалла хала дац.

Аз сай вахар хьоца хотта
Сай дагахьа соцам баьб.
Из кхоачашбе, духьала отта,
Са денало могадаьд.

Ираз долаш вахар хуле,
Вай цхьа зама йоаккхаргья.
Далла еза тлехье хуле,
Доккха баркал яхаргда.

Блярахой Иабдал-Хьамид

Бляь шу дузаш

Вайна аьгтув беннаб Дала,
Цаьккха, цаьккха кхолла
мохк.
Турпал ва Хьо, сийдола
Галгъа!
Ломадар мо - керара дог.

Даьхе лорош, са ца кходеш,
Хьабаьккаб вай сийдола дай.
Галгъай кьам
даькьаладувцаш,
Галгъай, илии ала вай!

Оалой налараш, Магас-Гъала,
Берий гертташ, Илманче.
Хьал ма балба цлаккха бала.
Хьамсара я хьо, Галгъайче!

Моастагъашта совглат телаш,
Клалха бийккабац вай клувс.
Да-нана мо бакъдар дезаш,
Галгъаша, харцо кагъеш,
кьувс.

Мохк хьакхелла бляь
шу дузаш,
Айе байракх, дездеш цай.
Дала кхеллад
кьарлургдоацаш,
Даим бартаца дахалда вай!

Галгъайчен Шолже керда, паргъата, хоза салога моттиг хургья

Султиганаькъан Йоакъап

Галгъайчен шахьарашка-
ра, юрташкара доазоний
хьалаш тоадеш латт. Шол-
жа-Шахьаре доал доацаш
уллача моттиге юкьара
салога моттиг е лаьрхъад,
яхаш, дийцар «Сердало»
газетага Галгъай Респу-
бликан гийлошьяра Ми-
нистерствос.

«Люксембург Розай урам
Шолжерча керттерча урамех
цаг лоархъаш ба, из длакхет
керттерча наькьах. Цигара
моттиг тоаяр, цу юхе латтача
ценошка бахача наха мет-
тел, берригача бахархош-
та а лоархъаме да», - аьлар
хоамо.

Из де таро вай хилара ба-
хьан да, «Шахьара дика хьа-
лаш», «Фусам, шахьара хьа-
лаш» яха кьаман програм-
маш хилар. Из деррига а сага
духьа деш да, цар вахара
хьалаш аттача даха; салага,
шоай хьамсарча шахьара хо-
зача моттигашка лела, чу-
ара бовла цар таро хургйо-
лаш.

Цул совгъа, моллагъа дола
пачахьалкхен лаьттан дакъа
республикан бахархошта,
хьаьшашта пайда луш леладе
йиш йолга хьагойт цу масало.

«Пенсионерий бокъонех йола марафон» яха болам хургба

Козой Мадина

Лайчилла бетта 21-ча
дийнахьа, 14 сахьат
даьлча длабалабна
17 сахьат даллалца,
длаьхьоргба «Пенсионе-
рий бокъонех йола ма-
рафон» яха болам. Из
вляшагъбеллараш ба
Галгъай Республкан
сага бокъонех волча
викалца болх бу нах,
Галгъай Республи-
ке гюлла йолча вахара
ганза дакъа. Цу шин мот-
тига болхлоша мах боа-
цаш бола хьехам лургба,
цига хьабоагъаргболча
пенсионерий тайп-
тайпарча хаттарашца
буьзабенна.

«Пенсионерий бокъонех
йола марафон» яха болам
вляшагъбеллаб лаьрххъа
царна хьалхашка нийслуш
дола хаттараш кхоачашда-
ра», - аьлар Галгъайчен сага
бокъонех волча викало.

14 КХЕРАМЗЛЕ

ЛаьрххIа вIашагIделлача зуламца къовсам лоаттабар

МВД ПалгIай Республике гIолла йолча, наха низ барца къовсам лоаттабеча Центра цхъан даькъя кулгалхочун, полице подполковника Лаптев Александра интервьюю

- Мишта хъакхеллай шун Центр, фу ха я цо болх бу?

- 2008-ча шера, Президент Амарак, Российски Федерацие чурча гIулакхий кIийлен тIа, лаьрххIа вIашагIделла деш долча зуламца къовсам лоаттабара даькъя тIа хъакхелла наха низаш дара духьаллатта Центр. 2008 шерга кхаччалца тхо, ПалгIай Республике гIолла йолча МВД УБОПа цхъа даькъя дар. Карарча шера, тов бетта 6-ча дийнахъа тха центра, ше къаьстга йола моттиг из хиларга диллача, 16 шу даьлар.

- МалагIа декхараш латт шун болхлошта хьалхашка?

- Тяхъарча шерашка хоамий-телекоммуникацей технология, цу юкье интернет йолаш, дукхагIча даькье экстремистски тоабай керттера бувзамаш хул, цига гIолла юкьебоах керда доакъашхой, шоаш деш дола зуламаш вIашагIдехк, шоай зуламе болх а иштга цига гIолла дIа-юха боаржабу.

Тахан тха Центра керттера декхар да, ПалгIай Республике гIолла экстремизмаца къовсам лоаттабара чурча гIулакхий доакъой болх вIашагIболлаш хилар. Цунна чудоагIаш дар белгалдаккхар, тхоай болхлошта из хьалхадаккхар, зулама тоаба юхатохар, иштга цу даькъя тIара болх дIабахъар.

- Экстремизм лелаю тоабаш мел я тахан?

- Таханарча хьалах вай дувца отте, 500 экстремистски, террористски тоаба я, уж кхы а яржаш йоагIа.

Российски Федерацие судашка гIолла даьча соцамех 101 экстремистий, 22 террористий тоабай болх соцабаьб.

- Центро беш бар малагIа болх ба, экстремизма духьала къовсам лоаттабеш?

- ЦПЭ интернет-таронашка гIолла дIа-юха баржаш боагIа экстремизма болх юхатох, уж

интернете гIолла экстремистий чулоацам бола хIамаш дIа-юха доаржадеш багIаргбоацаш, царна даим тIахьожам лоаттабу.

Тахан латташ долча хьалаша хьагойгачох, дукхагIча даькье интернете гIолла болх беш багIараш кагирхой ба, 14 шергара 30 шерга кхаччалца ха яьннараш.

ХIанз санна цу гIулакха интернет лелаеш ха а енаьц вайга, иштга уж ба вахара бувзамашка, цига гIолла кагирхоша кхьчарга дIакхачийта дагахъа йоазош Ючуувтгаду, уж массане на гургдолаш. Цу экстремизма даькъя тIа болх беш вола саг хьалаьцача, из тоавара тIахьожам болаш хул, дикка меттавена валлалца.

ДIахо шахъара, кхален администраце оагIорахъа цу нахаца, из харцахъа хилар хьалхадоаккхаш, болх дIахьу, цар дIахо цу тайпара зуламаш леладергдоацаш.

Ер къамаьл вай деш хиларца, хьалхадаккха ловра сона, закон ховш вацар аьнна саг мукъавалиятац бехктокхамах.

- Мичахъа гIолла го йиш я Российски Федерацие могаеш йоаца материалаш?

- Суду экстремистски лоархIаш йола еррига материалаш го йиш я Россе юстице Министерствон лаьрххIа йолча

сайта тIа.

Цул совгIа, Россе юстице Министерствон сайта тIа го йиш я «Экстремистски балха духьале яра» долча Федеральни законно белгалъяхъа ахча доаккхаш йоаца балха моттигаш, царна духьала суду яь чIоагIо.

- Каст-каста дехий шо вай республикан дешара моттигашка, ишколашка кагирхошца къамаьл де?

- ХIара кIира тха болхлоша, кхыча бокъонаш лораяра моттига болхлошца цхъана дешара моттигашка кхетаченаш дIахьу. ИнГУ хьехархоша а каст-каста дех тхо студенташца цу даькъя тIара къамаьл де. Массакхана студентий дукха хаттараш хул. Тхо хьож тхоай къамаьлашца кагирхошта из хьал ма дарра дIадовзийта.

- МалагIа болх шоай берашца дIабахъа безаш ба даьй, цар закон телхадергдоацаш?

- Бокъонаш телхаш болча наькъя тIа шоай бер даргдоацаш, хьалхарча аргIагIа даьй хьажа беа уж малагIа сайта тIа багIа, малагIаца оагIонаш тIа из дIатIаьзвеннав, цо интернете бувзамашка малагIа материалаш Ючуувтгау.

Белгалду, нагахъа санна цо экстремизма чулоацам болча материалашта кIалха «лайк» оттаяяле, из саг административни меттел, уголовни бех-

ктокхаме оттаву.

- Бера фу ха яьннача хана хьажа веза цун телефона чу, цун бокъонаш телхайой-хьогI вай цунца цхъана?

- Бера оамалга хьежжа доагIаш да из, бакъда бер интернета чу дагIара оаш хьалхагIа тIахьожам мел лоаттабу, из дикагIа да. ХIара денна шоай бераца шо къамаьл деш хуле, цо гIулакх нийсача наькъя тIа доаккхаргда.

- Вайга ладувгIаш болча наха хьалхадаьккхача бакъа хьа деций, малагIаца хана административни бехктокхаме оттаву?

- Ялхайтта шу даьнначул тIехьагIа, из административни бехктокхаме оттаву Iаьдало. Нагахъа санна административни бокъонаш телхашъа сага 16 шу даьннадеце, цун хьалхара жоп дала дезаш ба цун гаргара нах.

- Экстремизма зулам даьраш-та малагIа тIаазар доагIа?

- Административни бокъонаш телхашар, РФ КоАПА 20.3.1 ст. белгалдаь ма хилара, гIод тохаргда 10 эзар сомагара 20 эзар сомага кхаччалца; е 100 сахъата болх бе безаш е 15 ден-бус чувелла из саг воалларгволаш. Нагахъа санна из юридически саг вале, 250 эзар сомагара 500 эзар сомага кхаччалца гIод тох. Из шу чакхдалале, цо административни бокъонаш цIаькхъа а толхаш моттиг нийслейя, цу сага духьала уголовни гIулакх хьаделларгда РФ УК 282 ст. (моастагIал, гоама хилар, зулам хьахьоада-рах), цунна гIод тохаргда 300 эзар сомагара 500 эзар сомага кхаччалца, е шин шергара пхе шерга кхаччалца набахтен ха тохаргья.

Иштга, РФ КоАП 20.3 ст. доагIаш ма хилара, сага административни гIод тох цхъа эзар сомагара ши эзар сомага кхач-

чалца, административни бокъонаш телхаш хинна гIирс хъа а боаккхаш, е административни чуволлаш йола ха тох 15 ден-бус, юридически наха 10 эзар сомагара 15 эзар сомага кхаччалца гIод тох.

РФ КоАПА 20.29 статья хьежжа, административни гIод тох цхъан эзаргара кхо эзар сомага кхаччалца, е 15 ден-бус чувелла ха тох, цу юкье хинна экстремистски материалаш, гIирсаш хъа а доахаш; юридически сага 100 эзар сомагара цхъа миллион сомага кхаччалца.

ДIахо, КоАПА 9 д. 13.15 ст. доагIаш ма хилара, административни гIод тохаргда 30 эзар сомагара 100 эзар сомага кхаччалца, из зулам деш лелабаь гIирс хьабоаккхаш е из боацаш. ГIулакхерча наха 60 эзар сомагара 200 эзар сомага кхаччалца тох гIод, юридически наха 200 эзар сомагара пхи бIаь эзар сомага кхаччалца.

- Республике хиннадий экстремистски тоабай зуламех дола уголовни гIулакхаш?

- ПалгIай республике гIолла йолча МВД ЦПЭ материалаша яхачох, «КИН» яхача экстремистский цхъанкхетара доакъашхошта духьала шиь уголовни гIулакх хиннад «экстремистский цхъанкхетара балха даькъя лацарах», «экстремистский балха юкьеяларах», «нах шоаш яхачун тIа бига, уж шоашкахъа баха гIертарах».

Бакъда из вIашагIделлараш Российски Федерацие доазол арахъа ба.

Вай къамаьл йистедоалаш нахага кхайкарал де ловра сона, уж фийла хилара тIахьехаш, шоашта дIа-юха луш бола хоам закон толхадеш ба аьнна хеташ моттиг нийслейя, сикха цох хоам бе полице.

ПалгIай Республикан МВД зарбан болх лелабераш

ПалгIайчен кагирхошта хьалхадаьккхар, шеко йолча йоазонах хьадоала зулам

Султигананъкъан Йоакъан

ПалгIай мехка терроризма, экстремизма духьальоттара даим болх дIахьу бечеча моттигашка, гIулакхаш тIарча наха. Цун керттера декхар да, цу тайпара хIама ца хилийта беш бола болх дIабахъар, зуламашта юкьебаргбоацаш вай кагирхой лорабар. Цу тайпарча, лаьрххIа йолча гойтама материалаша дувца тамашийнача йоазонашца дувца денна хьал цхъайолча хана наха мел зуламе доалаш хул, дукхагIча даькье вахара був-

замашка кагирхошта нийслуш дола гIулакхаш да уж. Из хоам «Сердало» газетага бу ПалгIай Республикан миннацо.

«Йоазош тIа сикха шоашта тIехьавалар дехац. Из хила тарлу могадаь доаца сурт е цхъайола белгалонаш, йоазош. Закон хацар аьнна, бехктокхамах кIалхарвалац. Тайп-тайпарча наькъя тIа боах цу тайпарча гIулакхо вIалла а дагадоацаш бараш, цун бахъан да интернет, кхы а чIоагIгъяланза йола сага оамал, духьале е цамагар. Цу

бахъанаша воаккх харцахъарча наькъя тIа; экстремизмага, терроризмага кхоачаву. ХIанз мара баха дIаболалуш боаца кагирхой аттагIа Iехалу», - йоах лоархIамеча хоамо.

Белгалдаккха дезаш да, даим шоашкара даькъя юкьедаь мехка тайп-тайпарча СМИ, паччахьалкхен урхалленаша, юкьарча цхъанкхетараша.

Вахаре эггара лоархIамедар да экстремизмаца, терроризмаца къовсам лоаттабар, из тахан лакхача паччахьалкхен боарам тIа да. Россе закон сага бокъо лораяу, пач-

чахьалкхен доакъой болх цхьоагIо йолаш лелабу.

Россе карарча хана лаьрххIа

йола бокъонаш я; терроризма, экстремизма зулам даржаргдоацаш юкьеена.

Южне хъайийллар керда ФАП

Абхенакъсан Марем

МагIалбика кхален Южне лаьрхIа йола кхетаче дIайихъар, фельдшерско-акушерски гIишло хъаелаш. Цига дакъа лоацаш вар Келаматанакъсан Махъмуд-Иаьла, Иаьдала болхлой, дарбанчен лораш, иштта моттигера нах.

Къамаьл деш, мехка кулгал-хочо белгалдир керда дарбанче хъаеллар лоархIаме долга, из республикан унахцIенон дакъ тIа дика хъалаш хилийтарга боаккxаш бола цхъаькxа а гIа болга.

«Вайх хIаране хъегаш дола

къа, воай мехкахой вахар тоа-дара лаьрхIа да. Цудухъа баркал ала лов сона гIишлонхошта, ер керда лорий моттиг цар дика хъалъяха. Цу чу я процедураш ю, фельдшера, акушера кабинета, иштта я, цига ю а вижа, ший могошал тоае йиш йола палаташ, узи йоаккxа гIирс, бахархошта хъалхарча арIарIа дарба дара эшаш мел дар укxаза долаш да», - аьлар цо.

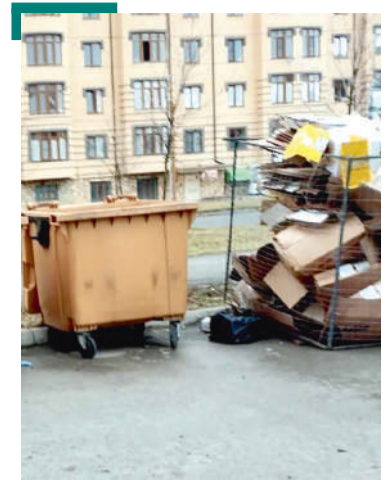
Мехка Кулгалхо ше хъежар, эшаш мел долча лорий хъалашца Iалашо яьча кердача гIишлонга. Цига иштта вIаштIехъа даьхад цIи ялара духьалара, фо чухкхетийтара, бIеха хиш дIаухаш хургдо-

ла балхаш. Инфекционни лараш дIа-юха даржаргдоацаш, могошал яйна нах къаьсттача моттиге гIолла чакхбоалаш хургба.

Мехка зарбан болх ле-

лабераша беча хоамах, «УнахцIено» яхача къаман проекта чуйоагIаш хъалъяхъй ФАП, цхъан дийнахъа цига тIаэца таро я 20 саг, цу юрта беррига бахархой ба 1 100 саг гаргга.

ПалгIайчен бахархой бийхар, Экодиктанта 25 хаттара жоп дала

Султиганакъсан Йоакъап

Дерригача дунен тIара рециклинга денна хетаяь яр йоккxа кхетаче. Цунна чу йоагIаш йоккхий темаш яр: экологи, климат, хин ресурсаш, кхыйола моттигаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгIай Республикан Iалам лорадераша.

«ЯлхлагIа Ерригроссийски экологически диктант дIахьоргда, лайчилла бетта 25-ча денгара оагIой бетта 8-ча денга кxачалца.

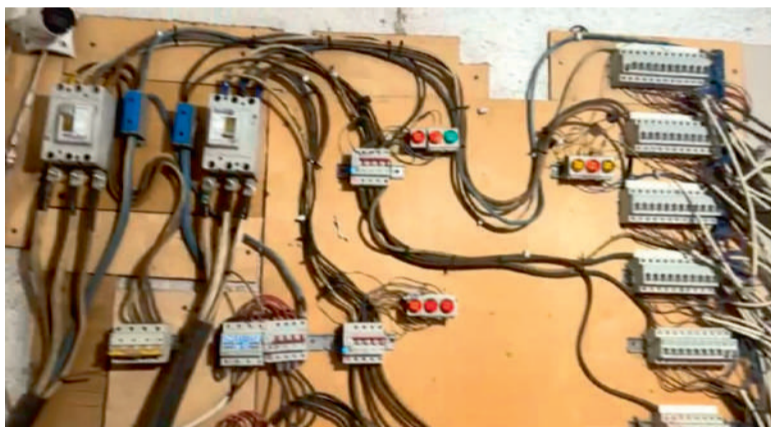
Диктанта чудаоагIаш хургда 25 хаттар, уж дувзаденна да, къаьстта лорадеш долча Iалама доазонашца, ЦIена книжкаца, экотуризмаца, нувхаш дIакхувсара хаттарашца, Iалама таронаш лелаярца», - аьлар республикан Iалама Министерстве.

Белгалду, рециклинг- из юхакъаьста нувхаш цIаькxа чакхъяхарах оалаш хилар. ШозлагIа чакхйоах балха тIа, кxачанца е боахам лелабарца юхакъаьста хIамаш. Из лоархIаме да таронаш пайда хъабарболча оагIораша лелаяра, хъадеча гIирсашка дIадодаш дар кIезигагIа хилийтар. Цул а лоархIамегIа да гонахъара Iалам цIена хилийтар, хъамсарча мехкара унахцIено лораяр.

Экологех ховш дар совдаккxара лаьрхIа дIахьоча боламе дакъа лоацаш хиларо хIара сага таро лу шийна ховш дар кxа а кIораргIа дова, экологически кxерамзлен хъал дикагIа кхетаде, из кxоачашдара де дезарлаха.

ПалгIайче а, мехка кхыча моттигашка санна, хъагIайоагIача хана нувхашцара хаттараш къоастаде дезаш я, чакхйоахача хIамаех хъабоала пайда кердача продукцега дIабхийтарца дувзаденна.

85 млн сома ток лочкъаяр юхатехар «Къилбаседа Кавказа россеташа»

Италой Муса

«Къилбаседа Кавказа россетий»- «Ингушэнеерго» филиала болхлоша социалдир, электроэнерги лечкъаеш хилар.

Техъарча бетташка энергетикаша зийра Насарен-Шахъара дакъ тIа, цIаькxа, дукхагIа ток дIаозаш хилар: балха тоабо массаза ше беш бола болх дIабихъар, цу дакъ тIара хъал тохкаш.

Ардара бетта 30-ча дийнахъа, Насарен дакъ тIа ша-

хъара электросетей къаьегамхоша, иштта ПалгIай Республике гIолла йолча МВД къоал дара духьаларча, экономически кxерамзлен Урхалено цхъана дIахьош хиннача балха гучадаьлар, бокъонах доацаш оахкалаш доахача фермо ток дIаозаш хилар. Хъулаь дIаоттаяь хиннай таьрахъашца ахча даккxара йола аппараташ. Къаьнара, башха сага зувргIоацаш йола гIишло, тата хъахозаргдоацаш тоаяь яр. Таьрахъашца ахча Iоадеш бола гIирс токагIа болх беш хиннаб. Цул совгIа, хъалхагIа цига

160 кВА трансформатор оттабаьбар, 145 киловатт-сахъат низ болаш.

Бокъонаш телхаеш болча цу наха, шоашкара хийцар 630 кВА низ бола тока гIирс. Шоай моттиг, аьшка карт а яь, дIакъайлаькxар.

Энергетикаша, учете а йоацаш ток дIаозаш хиларах, лочкъам оттабир. ДIазача тока мах ба 8,8 млн киловатт-сахъат. Из цхъан шера ерригача ЖIайрахъа кхалено дIаозар миссел ток я. Компанена хулаш дола зе 85 млн сом да, цу ахчах боагIа 600 километр тIехъарча ханара 6-10кВ тока саьрг.

Къоал даь хиларах бола хоам говзанчаша дIабакхийта кийчбаьб республикан бокъонаш лорача моттиге.

«Ингушэнеерго» болхлой лохаш ба бокъонах йоацаш ток дIаозаш йола моттигаш, оахкалашца къаьега фермаш. Йоагаеш хиннача токах дола ахча, цу юкье таьрахъий рузкъа даккxарга дIадодар а долаш, дукхагIар, шоашта зе хург-

доацаш, цу тайпара бокъонаш телхаеш лечкъаду.

«Цудухъа из Iаткъаш хул токаца Iалашо яра, хIана аьлча тока саьргашта, трансформаторашта тIабуж боккxа мухъ. Цул совгIа, йоагаеча электроэнергех бола мах хъалуш а хилац. Къаьстта из бахъан долаш, иштта йоккxа терко лоаттаю оаха цу дакъ тIа», - аьлар «Ингушэнеерго» филиала кулгалхочун декхараш кxоачашдеш волча БIарахой Рашида.

Белгалду, «Къилбаседа Кавказа россетий» говзанчаша массайолча моттигашка чIоагIа тIахьожам лоаттабу, токах наха къайлагIа пайда ийбергбоацаш. Арабаьле болбу шо - шоай доакъош тIа счетикий хъал довзаш, прибораш дIаоттаеш, бокъонах йоагIачул дукхагIа ток дIаозаш йола моттигаш ий хъожаш, иштта наха из хъал ма дарра дIадовзийташ болх дIахьу, электроэнерги лочкъаеш моттиг нийслей, цох хIаравар бехктокхаме отташ хилар хъалхадоккx.

Насархой къовсалургба оазашца

Байташ ешача дешархой яхъ

Ирчакханакъсан Сали

Насарен муниципальни доазон тIара дешархой чуйинна кийчлуш ба, кастта хургйолча яхъага. Укх бетта 26 дийнахъа Эккажкъонгий-Юртарча ГБОУ №5 йолча СОШ гуллургда гIалгIай меттала байташ ешаш дола бераш. Цу тайпара хоам бу Насарен кхален дешара урхаллен болхлоша.

Юхъанца шо-шоаш дешаш болча ишколалашка ши бIал хиннаб цар: хъалхарбар - кийчон, шоллагIбар - ишколе дешарашта юкье. Яхъ чакхъакxара хъалхашка латта кертера декхараш да: дешарцара безам лакхбар, гIалгIай литературах ховш дола хIама шердар. Цул совгIа, бераша шоай наьна мотт шаьрбергба, гIалгIай поэтий кxоламаш до-

взаргда, царга гIолла цхъабараш безабенна, даимленна цар дегашка биса тарлу.

Из республикан яхъ я. Кхален яхъе котбаьннараш дIахо къовсалургба. Оаха хъалха хоам баь ма хиллара, цу самукъанеча моттига юкье дакъа лаца йиш йолаш да 5-10 классашка дешаш дола бераш.

Насарен яхъ чакхйоккxаш, из нийса дIаьяхарга хьо-

жаш хургба хъалххе а хержа кxелахой, дешара урхаллен болхлой, къаьстта яхъах бола бехктокхам дешара урхаллен керттерча болхлочоа Овшанакъсан Хадижата тIачIоагIбаьб.

Дешархой бокъо я моллагIа шоашта хоза хета гIалгIай оазархоша язьаь байт еша. Кxелахоша теркалдергда байт, оаз тоаеш, хоза ешар.

«ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ» ПРАВИТЕЛЬСТВА РИ ПО ПРОТИВОДЕЙСТВИЮ КОРРУПЦИИ +7 (8734) 55-11-57, ЕДИНЬИЙ ТЕЛЕФОН СЛУЖБЫ СПАСЕНИЯ 112

сердало

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГАУ «Общественная газета «Сердало»

И.о. главного редактора: Арчаков С.Я.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Язиков, 12.

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84 Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре издательства газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 20 ноября 2024 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

ГОБЪЯВЛЕНИЯ

Вай боксёр Ерригроссийски яхый финалага кхаьчар

Минсельхоз Ингушетии информирует о возможности предоставления на праве аренды:

1. Земельный участок с кадастровым номером 06:02:000009:11 общей площадью 5 471 кв.м. Республика Ингушетия, Сунженский район, с.п. Троицкое, в целях осуществления деятельности крестьянского (фермерского) хозяйства.

2. Земельный участок с кадастровым номером 06:01:000003:5561 общей площадью 400 000 кв.м. Российская Федерация, Республика Ингушетия, Малгобекский район, с.п. Сагопши, в целях осуществления деятельности крестьянского (фермерского) хозяйства.

Граждане и (или) крестьянские (фермерские) хозяйства, заинтересованные в предоставлении указанных участков, имеют право в течение тридцати дней со дня опубликования извещения подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка возможно в будние дни с 09:00 до 18:00 по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8, контактный телефон: 8(8732) 22-60-26.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 09:00, 22.11.2024 г., дата окончания приема заявлений – 18:00, 23.12.2024 г.

Утерянный аттестат серии №265048, выданный СОШ №9 г. Малгобек в 1990 г. на имя Везировой Гульбахор Мустафаевны, считать недействительным.

Утерянный аттестат серии 06 АБ 0000388, выданный СОШ №11 г. Назрани в 2010 г. на имя Чумакова Мансура Абукаровича, считать действительным.

Утерянный аттестат серии Б №6541359, выданный ГБОУ «СОШ №1 с.п. Яндаре» в 2003 г. на имя Ибрагимова Элимхажи Яхьяевича, считать недействительным.

Утерянный диплом УТ №468013, выданный ГБПОУ «Назрановский аграрный техникум», в 1997 г. на имя Дзязикова Хаматхана Ибрапиловича, считать недействительным.

Утерянный аттестат, выданный СОШ №3 г. Назрани в 1995 г. на имя Мальсаговой Марем Магомедовны, считать недействительным.

Гьагенаькъан Мартина

Фьаьрганаькъан Хьамзат керда толамаш доахаш ва, ше хержача гулакха тIа. Цо шийца латаш хинна кхо спортсмен эшавир, цу тайпара, Россе цIихезача тренера Аксёнов Александра сийна дIахьош йолча Ерригроссийски бокса яхьашка котваьлар из, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгIай Республикан бокса Федерацие.

«Вай спортсмен 14-15 шу даьннарашца латаш вар. Булгучанаькъан Мухьмад хьехамча а волаш, цо котало яьккхар Челябински областа, Селий Республикан, Москва-Шахьара спортсменашкара. Лайчилла бетта 16-ча дийнахьа Фьаьрганаькъан Хьамзат яхьеваьлар Рязански областа вахархочунца Мацуев Александра. Цига а котваьлар вай мехкахо», - аьлар хоамо.

ПалгIайчера дикагIа бола боксёраш, Петербургерча яхьашка дакъа лоацаш хургба

Гьагенаькъан Мартина

ПалгIайчен начIал дола боксёраш дакъа лоацаш хургба «Никифоров-Денисов Николая Кубок» яьккха дагахьа дIахьоча боксах йолча Ерригроссийски яхьашка. ЛоархIаме кхетаче дIахьош яр Санкт-Петербурге, дIадахача салоIача деношка, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгIай Республикан спорта Министерствон зарбан болх лелабераша.

«17-18 шу даьннача спортсменаша, федерацие къаман боксёрский ассоциацие сий долча пре-

зидента хетаяьча яхьашка, гойтаргда шоашта фу карагIдоал. ПалгIайчен вIашагIтехача табанна чубоаргIаш ба Янданаькъан Муслим (51 кг), Малсаганаькъан Хьамзат (57 кг), Овшанаькъан Iаддал (54 кг), иштта Кьоастой Хьамзат (57 кг).

ТIоарска кулгахьоаллорга говзанчаш цу яхьашка дакъа лоацаш хургба лайчилла бетта 24-ча денга кхаччалца», - йоах хоамо.

Белгалду, массахана вай спортсменаш хьаллоацаш, царца къахьегаш ба Овшанаькъан Тимур, Малсаганаькъан Руслан.

Минимущество Ингушетии, в соответствии с распоряжением №2562 от 18.11.2024 г., информирует о предоставлении на праве аренды земельного участка, для ведения личного подсобного хозяйства:

- Земельный участок общей площадью 2900 кв.м. расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Алкун, категория земель: земли населенных пунктов;
- Земельный участок общей площадью 3720 кв.м. расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Алкун, категория земель: земли населенных пунктов.
- Земельный участок общей площадью 3435 кв.м. расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Алкун, категория земель: земли населенных пунктов.

Минимущество Ингушетии, в соответствии с распоряжением №2568 от 19.11.2024 г., информирует о предоставлении на праве аренды земельного участка, для индивидуального жилищного строительства:

- Земельный участок общей площадью 1041 кв.м. расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Галашки, категория земель: земли населенных пунктов.

Граждане, заинтересованные в пред-

оставлении указанных участков, имеют право в течение тридцати дней, соответственно со дня опубликования и размещения извещения, подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка.

Земельный участок общей площадью 2900 кв.м. расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Алкун, категория земель: земли населенных пунктов.

Граждане, заинтересованные в предоставлении указанных участков, имеют право в течение тридцати дней, соответственно со дня опубликования и размещения извещения, подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка.

Земельный участок общей площадью 3720 кв.м. расположенный по адресу: Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный район, с.п. Галашки, категория земель: земли населенных пунктов.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. На-

Знакомиться со схемой расположения земельных участков, а также по иным вопросам, касающимся предмета торгов, можно, обратившись к организатору торгов.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ЦАО, проспект Базоркина, 70, этаж 2, контактный телефон: 8(8734) 77-11-30.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 22.11.2024 г. 09:00.

Дата окончания приема заявлений – 23.12.2024 г. 18:00.

Знарь, ЦАО, проспект Базоркина, 70, этаж 2, контактный телефон: 8(8734) 77-11-30.

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 22.11.2024 г. 09:00.

Дата окончания приема заявлений – 23.12.2024 г. 18:00.